

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Patricie Anna Golková

**Rozvod manželství podle českého rodinného práva
versus rozvázání manželství podle katolické církve**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Rozvod manželství podle českého rodinného práva versus rozvázání manželství podle katolické církve*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne 17.3.2020

.....
Patricie Anna Golková

Poděkování

Na úvod bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce doc. JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za přínosné a cenné připomínky, rady, trpělivost a spolupráci. Také bych ráda poděkovala Liboru Botkovi Th.D. za cenné rady v oblasti práva katolické církve. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu při celém studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
1. Úvod	6
2 Manželství	8
2.1 Manželství podle českého práva	8
2.1.1 Manželství, které není uzavřeno před církví	8
2.2 Církevní manželství	10
2.2.1 Způsob uzavření manželství	11
2.2.2 Svátostné manželství	13
2.2.3 Nesvátostné manželství	13
2.2.4 Dokonané manželství	13
2.2.5 Nedokonané manželství.....	14
2.2.6 Smíšená manželství, matrimonium mixtum	14
2.2.7. Rozdíly.....	16
3 Rozvod	19
3.1 Nesporný rozvod.....	22
3.2 Sporný rozvod.....	25
3.3. Ztížený rozvod	27
4 Rozvázání manželství z pohledu katolické církve	31
4.1 Rozvázání nedokonaného manželství.....	31
4.2 Privilegium ve prospěch víry.....	33
4.3 Privilegium Paulinum	37
4.4 Privilegium zajetí.....	40
4.5 Privilegium výběru manžela.....	41
4.6. Odluka	43
5. Srovnání rozvodu s rozvázáním manželství podle katolické církve	45
6. Závěr	47
Zdroje	48
Shrnutí	52
Abstract	52
Seznam klíčových slov	54
Key words	54

Seznam použitých zkratek

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
SJM	společné jmění manželů
tzn.	to znamená

1. Úvod

Jedním z důvodů, proč jsem si vybrala právě toto téma, je velmi velká rozvodovost v dnešní době. Všude se vedou statistiky, kolik rozvodů ročně přibývá, ovšem o rozvázání manželství katolickou církví se příliš nemluví. Jsem vychováváná v katolické víře, proto mě téma zaujalo a rozhodla jsem se ho podrobněji prozkoumat.

Cílem této diplomové práce je porovnat možnosti rozvázání manželství z pohledu kanonického práva, konkrétně z pohledu katolické církve, s rozvody z hlediska českého rodinného práva a zodpovědět otázku, zda-li se tyto dvě možnosti zrušení manželství navzájem překrývají, doplňují nebo vylučují. Tato práce se tedy bude věnovat dvěma odlišným právním režimům v oblasti rodinného práva, konkrétně tedy manželskému právu katolické církve s ohledem na české sekulární právo.

Právo katolické církve je autonomní právní řád. Nemůžeme ho tedy zařadit pod právní řád České republiky, proto rozhodnutí podle kanonického práva katolické církve nelze uznávat sekulárním právem a naopak. Tato rozhodnutí nejsou ani vzájemně vymahatelná.

Mezi oběma právními úpravami tedy můžeme pozorovat rozdíly, a to především v rámci uzavírání manželství a jeho rozpadu. Abychom se mohli věnovat rozpadu manželství, nejprve bude stručně vysvětlen jak sňatek církevní, tak sňatek civilní, neboť každý z nich má své vlastní náležitosti. Manželství z pohledu sekulárního práva je trvalý svazek muže a ženy, uzavřený za účelem plodit děti. Dále se neštěpí. Naproti tomu manželství v katolické církvi dále dělíme na svátostné a nesyvatostné. Také v pojetí manželství můžeme v obou pohledech vidět rozdíly. Církev bere manželství jako doživotní pouto, jehož součástí je také slib toho, že manželé budou své děti vychovávat ve víře. Uzavírá se výslovně, v kostele a oddávajícím je kněz katolické církve. Jedná se tedy o manželství, které nelze rozvést. Přesto za určitých podmínek, které budou v této práci dopodrobna uvedeny, lze církevní manželství rozvázat. Naproti tomu v sekulární úpravě je rozvod běžnou záležitostí a v dnešní době velmi rozšířenou, a proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat.

Manželství v církvi je jednou ze sedmi svátostí. Jedná se o nejintimnější a nejnvtitnější vztah, který nuprienti uzavírají s úmyslem na celý život.¹

---

¹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. 1. vydání Praha: Krystal OP Karmelitánské nakladatelství, 2006. s.12.

V první části práce, kapitole dva, se zaměřím na definici pojmu manželství, neboť pochopení pohledu na manželství je důležité pro následný zánik manželství. Popíšu jej jak z pohledu katolické církve, tak z pohledu práva sekulárního a vymežím rozdíly mezi oběma pohledy. Ve čtvrté kapitole se budu věnovat rozvázání manželství z pohledu katolické církve. Třetí kapitola bude pojednávat o rozvodu, a to jak nesporném, sporném tak i ztíženém.

2 Manželství

Aby se mohlo lépe porozumět rozvodům a rozvázáním manželství dle katolické církve, je třeba alespoň obecně popsat co je vlastně to manželství.

Neexistuje jediná definice, co manželství znamená, co obsahuje, jak se v něm chovat. Je to dáno především různými kulturami, náboženskými vyznáními a tradicemi v jednotlivých zemích. Z historie bylo manželství vnímáno vždy pouze jako pouto mezi mužem a ženou, v dnešní době už ale mnoho zemí uzákonilo a postavilo na rovno manželství jako svazek mezi ženou a ženou, a svazek mezi mužem a mužem (osobami stejného pohlaví), tzv. registrované partnerství.

2.1 Manželství podle českého práva

Definice manželství v českém právu obsahuje § 655 zákona č. 89/2012 Sb, (dále jen občanský zákoník) kdy „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon.“² Účelem manželství by mělo tedy být soužití dvou lidí opačného pohlaví, kteří založí svou rodinu a řádně budou vychovávat své děti. Při uzavření manželství si slibují lásku, vzájemnou pomoc a ochotu. České právo tudíž nedává registrované partnerství na roveň manželství.

2.1.1 Manželství, které není uzavřeno před církví

Tzv. občanský sňatek, vznikne při vyslovení slova „ANO“³ obou nupturientů⁴ za přítomnosti dvou svědků, kteří tím projevují svou svobodnou vůli vstoupit se svým protějškem do manželství.⁵ Svědci pouze dosvědčují, že manželství bylo uzavřeno. Prohlášení o svobodném projevu vůle vzít si svého partnera nupturienti udělají před oddávajícím, který je veřejnou autoritou a jedná se o starostu, primátora, nebo člena zastupitelstva, který tímto byl pověřen.⁶ Samotný sňatečný obřad je veřejný a může se konat na jakémkoliv místě pouze v případě, že snoubenci požádají příslušný matriční úřad, jinak se obřad koná v místě trvalého bydliště jednoho z nupturientů.

---

² Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³ Ano je bráno jako projev vážné vůle snoubenců.

⁴ Nupturienty se myslí, ženich a nevěsta, kteří uzavírají manželství, neboť pojem snoubenci není přesný, jelikož zásnuby nejsou povinné.

⁵ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶ KAŠNÝ, Jiří, *Manželství v západní tradici, soubor kanonických studií*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. s. 64.

Obřad se v rámci občanského sňatku nazývá sňatečný obřad, u církevního sňatku, se jedná o svatební obřad.⁷

I přesto, že právo uzavřít manželství je jedno ze základních lidských práv, existují případy, kdy je toto právo omezeno. Nupturienti musí být způsobilí vstoupit do manželství. Aby občanský sňatek mohl být uzavřen, musí být pro to splněny zákonné podmínky.

Základní z nich je zletilost a svéprávnost nupturientů, díky kterým mohou lidé právně jednat, tzn. mít práva a povinnosti vzniklé jejich vlastním přičiněním. Je-li manželství s tímto nedostatkem přesto uzavřeno, bude relativně neplatné.

Další podmínkou pro uzavření řádného manželství je neexistence již jednoho manželského svazku. Proto pokud nupturient, který hodlá uzavřít manželství, už do jednoho manželství nebo registrovaného partnerství vstoupil a tento závazek trvá, nemůže vstoupit do sňatku nového. Zde je jeden z dalších rozdílů oproti katolické církvi. Česká republika zná institut registrovaného partnerství, které se pomalu staví na roveň manželství. Katolická církev naproti tomu sňatky osob stejného pohlaví neuznává. V této situaci by nové manželství bylo stíženo vadou absolutní neplatnosti.

Také je zde překážka příbuzenství. Myslí se tím jak příbuzenství pokrevní, tak i ze vztahů vzniklých na základě osvojení.⁸ Tento zákaz se vztahuje na veškeré pokrevní předky a potomky. Pokud by si bratr chtěl vzít sestru, nejde to. V situaci, kdy rodiče mají svého biologického syna a osvojí si dceru, biologický syn, ba ani otec nemohou uzavřít manželství s osvojenou dcerou. V tomto případě uzavření takového manželství by se jednalo o absolutní neplatnost.

Tak jako zde existuje překážka pokrevního a osvojitelského příbuzenství, podobně jsou upraveny vztahy poručníků, pěstounů a osob, kterým bylo dítě svěřeno. Proto ten, komu byl nezletilý svěřen, nemůže uzavřít platné manželství s tímto svěřeným nezletilým. Získalo-li dítě poručníka, nemůže s ním uzavřít manželství. Totéž platí i v rámci pěstounské péče. Pěstoun nemůže vstoupit do manželství s dítětem, které do pěstounské péče dostal.⁹ Manželství by bylo neplatné, a to relativně.

---

⁷ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj. *Církevní právo*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Leges, 2016. s.247

⁸ Tamtéž § 675

⁹ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 676

2.2 Církevní manželství

Hlavním pramenem církevního manželství je Kodex kanonického práva z roku 1983. Ten v § 1055 definuje, že cílem manželství je plození a výchova dětí a má sloužit ke prospěchu manželům.¹⁰ Tento paragraf tedy uvádí, že snoubenci, kteří chtějí vstoupit do manželství, nesmějí vyloučit založení rodiny. Tedy před vstupem do manželství musí sledovat oba tyto cíle, plození dětí a dobro manžela. Plozením dětí se rozumí schopnost k sexuálnímu manželskému životu, otevřenost pro děti a v neposlední řadě vědomost, že manželství má směřovat k rození dětí.¹¹ Pod pojmem dobro manželů se rozumí porozumění tomu, co manželství obnáší, schopnost spravedlivě rozdělit práva a povinnosti v rodině, žít vzájemné rodinné vztahy celý život a bojovat za dobro manželů.¹² Každý pokřtěný katolík, chtějící vstoupit do manželského svazku, tak musí učinit kanonickou formou, tedy před tváří církve. Pokud by tak neučinil, v církevním právu by se jednalo o manželství nezákonné. Důsledkem toho je zákaz přijímání svátosti eucharistie a život v hříchu.

Podle katolické církve vznikne při uzavření manželství mezi novomanželi posvátný svazek, který nelze rozvést, je nerozlučitelný a manželství trvá v obecném modelu po celý život.

Mezi důležité vlastnosti manželství se řadí jednota a nerozlučnost. Jednotou se rozumí monogamie - manželství jednoho muže a jedné ženy. Vylučuje jak polygamii, tak svazky stejného pohlaví.¹³ Že se musí jednat o svazek muže a ženy je zakotveno již v Bibli. „Proto muž opustí svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem,“¹⁴ a dále věta „Plodte a množte se a naplňte zemi.“¹⁵ Jasně definuje manželství jako svazek pouze mezi mužem a ženou.

Nerozlučitelností se rozumí, že manželský svazek trvá po celý život. Od uzavření manželství po smrt manželů, nebo do rozvázání manželství, které kanonické právo připouští. Již v Evangelii podle Matouše řekl Ježíš jakožto zakladatel křesťanství farizeům: „Co Bůh spojí, člověk nerozlučuj!“¹⁶ Toto je jeden z hlavních rozdílů mezi manželstvím podle práva katolické církve a manželství podle sekulárního práva, neboť manželství podle Českého

---

¹⁰ Kodex kanonického práva (CIC)

¹¹ Kodex kanonického práva (CIC), kánon 1101 § 2

¹² KAŠNÝ, Jiří, *Manželství v západní tradici, soubor kanonických studií*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. s. 35.

¹³ Tamtéž s. 37

¹⁴ *Bible*. 3. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. Gn 1,24

¹⁵ *Bible*. 3. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. Gn 1,28

¹⁶ *Bible*. 3. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. Mt 19, 3-9

právního řádu lze rozvést. Dalším rozdílem je rozlišování neplatnosti a neexistence manželství v právu sekulárním oproti právu katolické církve, kde tyto pojmy splývají.¹⁷

Základním modelem pro uzavření katolického manželství jsou dva katolíci, avšak existují i výjimky, které budou uvedeny níže.

Manželství uzavřená podle kanonického práva podléhají právu Božímu.¹⁸ Rozhodnutí církevních hodnostářů nejsou vynutitelná státními orgány. Právo katolické církve je samostatné právo, které nespadá pod právní řád České republiky.

2.2.1 Způsob uzavření manželství

Manželství podle práva církevního vzniká manželskými sliby mezi snoubenci, kteří tím uzavřou smlouvu posvátného charakteru, smlouvu, která je *sui generis*.¹⁹ Samotnému uzavření manželství v katolické církvi ovšem oproti uzavírání manželství podle českého právního řádu předchází povinná duchovní příprava.

Církevní sňatek není záležitostí pouze dotčených nupturientů, ale celého církevního společenství. Je to záležitost jak celé farnosti, odkud manželé pocházejí, tak především kněze, který celou přípravu na manželství vede a snaží se v nastávajících manželech prohlubovat a pochopit podstatu společného života v manželství podle křesťanských hodnot.²⁰

Po absolvování přípravy následuje svatební obřad, který může být učiněn zároveň s bohoslužbou, nebo mimo mši svatou. Obě dvě možnosti jsou rovnocenné.²¹ Oddávajícím je představený katolické církve, tedy ordinář, farář, nebo jáhen, který byl k tomu pověřen. Manželské sliby jsou posléze potvrzeny dvěma svědky.

Jak pro obřad světský, tak pro obřad církevní platí, že ne vždy může být manželství uzavřeno. Při církevním sňatku mohou nastat tzv. překážky (*impedimentum*), tedy situace,

---

¹⁷ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Leges, 2016. s. 242.

¹⁸ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. 1. vydání. Praha: Česká katolická Charita Ústředního církevního nakladatelství, 1990. s. 23.

¹⁹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Leges, 2016. s. 245-246.

²⁰ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. 1. vydání. Praha: Česká katolická Charita Ústředního církevního nakladatelství, 1990. s. 25.

²¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Leges, 2016. s. 247.

kdy nupturienti nejsou způsobilí uzavřít manželství. Tyto překážky chrání institut manželství a rodiny jako takový.²²

Těchto překážek je dvanáct a dělí se do různých skupin podle odlišných kritérií, jako je původ překážek²³, trvalost či dočasnost překážek, veřejné a tajné překážky, absolutní a relativní, nebo dispenzovatelné a nedispenzovatelné. Poslední dvě od sebe odlišíme podle toho, zda lze udělit dispenz. To znamená, že zákon je sice v platnosti, ale pro určitou osobu v konkrétním případě není závazný. Udělování dispenzí je vyhrazeno apoštolskému stolci, papeži a to v situaci zločinu zavraždění za účelem uzavření sňatku s konkrétní osobou a v otázkách celibátu. V ostatních případech uděluje dispenz biskup. V případě nedispenzovatelné překážky papež, ani ostatní představení nemohou udělit dispenz.²⁴

Do těchto dvanácti- ti překážek řadíme tyto²⁵: nedostatek věku, manželská nemohoucnost^{26, 27}, Bigamie nebo -li vázanost dřívějším platným manželstvím)²⁸, různost náboženství^{29, 30}, svěcení³¹, řeholní sliby trvalé³², únos^{33, 34}, zločin³⁵, příbuzenství^{36, 37}, švagrovství³⁸, veřejná počestnost^{39, 40}, zákonné příbuzenství.⁴¹

---

²² KAŠNÝ, *Manželství v západní...*, s. 42.

²³ Zda překážky pocházejí z práva církevního, či práva božského

²⁴ DUDA, Ján: *Katolícke manželské právo*. 1. vydání. Spišská Kapitula-Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojašáka, 1996. s. 19.

²⁵ KAŠNÝ, *Manželství v západní...*, s. 42

²⁶ Kodex kanonického práva (CIC), kánon 1084

²⁷ Manželská nemohoucnost nezakazuje uzavření sňatku, ale způsobuje neplatnost takto uzavřeného manželství

²⁸ Tamtéž, kánon 1085

²⁹ Tamtéž, kánon 1086

³⁰ Různost manželství je zde myšlena ve smyslu, kdy alespoň jeden z manželů je nepokřtěný. Neplatí pro případy dvou pokřtěných lidí.

³¹ Tamtéž, kánon 1087

³² Tamtéž, kánon 1088

³³ Tamtéž, kánon 1089

³⁴ Únosem pro případ uvedený v Kodexu kanonického práva se myslí pouze únos ženy. Kdyby žena unesla muže, nepoužije se to.

³⁵ Tamtéž, kánon 1090

³⁶ Tamtéž, kánon 1091

³⁷ Příbuzenství v linii primé, linii pobočné do 4. stupně. 2. a 3. stupeň bočního příbuzenství je dispenzovatelný. Existuje i výjimka, kdy v roce 1964 udělil papež dispenz nevlastním sourozencům, kteří ale spolu nikdy nevyrostali.

³⁸ Tamtéž, kánon 1092

³⁹ Tamtéž, kánon 1093

⁴⁰ Případy kdy lidé žijí tzv. na hromádce, tedy bez manželských slibů.

⁴¹ Tamtéž, kánon 1094

2.2.2 Svátostné manželství

Katolická církev považuje manželství za jednu ze sedmi svátostí. Z pohledu katolické církve je svátostně platně uzavřené manželství mezi dvěma pokřtěnými. Za taková se považují manželství mezi křesťany různých vyznání, kdy oba jsou pokřtěni. Může nastat i situace, kdy se jedná o katolíka a pokřtěného partnera jiného vyznání, nebo dvě osoby, které sice jsou pokřtěné, ovšem nejsou katolíci.

Svátostné manželství, kdy nevěsta i ženich jsou pokřtěni a jejich manželství bylo uzavřeno před katolickou církví, tzn. kanonickou formou, tedy podle předpisu katolické církve, to je před zástupcem církve za přítomnosti dvou svědků, se nazývá svátostné kanonické manželství.

Pokud manželství uzavřou muž a žena, kteří nejsou členy katolické církve, ale jsou pokřtěni, a manželství uzavřou formou platnou ve své církvi, hovoří se o manželství svátostné nekanonickém.⁴²

2.2.3 Nesvátostné manželství

O nesvátostném manželství kanonickém se hovoří v případě, kdy manželství uzavírá katolík s nepokřtěným partnerem a byl udělen dispenz od překážky překonání rozdílnosti náboženství a manželství je uzavřeno kanonickou formou. Udělení dispensy je v tomto případě podmínkou platnosti manželství.⁴³

Manželství mezi dvěma nepokřtěnými, nebo mezi nupturienty, kdy jeden je nepokřtěný a druhý je pokřtěn jinde než v katolické církvi, se nazývají nekanonická manželství nesvátostná.⁴⁴

2.2.4 Dokonané manželství

Církev katolická rozeznává ještě manželství dokonané a nedokonané. Za dokonané manželství se považuje sňatek, který byl dovršen intimním stykem. Tento sexuální život ovšem musí započat až po sňatku, nikoliv před ním. Pokud manželé spolu začali bydlet, je zde domněnka, že se jedná o manželství dokonané.⁴⁵ Ne každým stykem se manželství dokoná.

---

⁴² Tamtéž s. 252

⁴³ Tamtéž s. 254

⁴⁴ Tamtéž s. 257

⁴⁵ Kodex kanonického práva (CIC), kánon 1061 § 2

Musí se jednat o styk, který může vést ke zplození potomka. Tento pohlavní styk musí být vykonaný lidsky důstojným způsobem tzv. *Humano modo*. Tento termín byl definován na Druhém vatikánském koncilu a znamená, že pohlavní styk je vědomý, chtěný, svobodný a otevřený plození. Tímto intimním stykem se naplní manželství.⁴⁶

Svátostné a konzumované manželství je absolutně nerozlučitelné. Naproti tomu v případě nekonzumovaného manželství je možnost rozvázání z moci klíčů, o čemž bude pojednáno níže.

2.2.5 Nedokonané manželství

Za nedokonané manželství se považuje manželství, které bylo uzavřeno, avšak manželé spolu nezačali intimně žít. Oproti konzumovanému manželství jej může papež rozloučit z moci klíčů prostřednictvím udělení dispenze *super rato*. Aby dispenz mohla být udělena, musí zde o ni jedna ze stran (i proti vůli druhé) požádat a musí být k tomu spravedlivý důvod.⁴⁷

2.2.6 Smíšená manželství, *matrimonium mixtum*

O smíšených manželstvích hovoříme v souvislosti s rozdílným náboženským vyznáním. Chce-li člověk, pokřtěný v katolické církvi, uzavřít manželství s osobou pokřtěnou v jiné než katolické církvi, může tak učinit s výslovným souhlasem představených katolické církve. Pokud by si pokřtěný katolík vzal pokřtěného v jiné církvi bez jakéhokoliv povolení představeného církve, je manželství nedovolené, ale platné. Takovéto povolení vydává představený, jenž se nazývá místní ordinář.

Od roku 1983 platilo, že požadavek povolení se nevztahuje na ty případy, kdy je člověk sice pokřtěný v katolické církvi, avšak buď veřejně písemným prohlášením, nebo začleněním se do nekatolické církve se od katolické církve odloučí.⁴⁸ Dnes toto nařízení již neplatí, neboť ho papež Benedikt XVI. v roce 2009 zrušil a řekl, kdo byl jednou katolík, je pořád katolík a je tím vázán.

---

⁴⁶ MÁDR, Oto: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. 1. vydání. Praha: ZVON české katolické nakladatelství a vydavatelství spol, s.r.o., 1995. s. 224

⁴⁷ SLAVÍK, Michael. *Obraz manželství v současném kanonickém právu* [online]. Pastorage.cz, 30.8.2019 [cit. 2. 9. 2019]. Dostupné na <<https://www.pastorage.cz/texty/knihovna/3-obraz-manzelstvi-v-soucasnem-kanonickem-pravu>>

⁴⁸ POLÁŠEK: *Církevní manželství podle kanonického...*, s. 66

Aby manželství byla dána „zelená“ neboli potřebné povolení od místního ordináře, katolická strana se musí zavázat, že udělá všechno, co bude v jejich silách, aby byla zachována její víra a aby děti byly pokřtěny a vychovány v katolické víře. Katolík se taky zavazuje, že své děti nechá pokřtít v katolické víře, bude je vychovávat ve víře a sám jim půjde dobrým příkladem na cestě k Bohu. Dále slíbí, že katolickou víru bude ochraňovat. Naproti tomu nekatolický partner, který je o závazcích katolíka informován, podepisuje, že je mu tento závazek znám. Neslibuje tím ovšem, že bude respektovat život partnera a dětí v jeho víře. Oba dva partneři musí být před sňatkem poučeni o hodnotách a cílech manželství jak jim rozumí katolická církev a budou je respektovat.⁴⁹ Účelem prohlášení je informování o hodnotách manželství a jeho smyslem je, aby se předcházelo odpadům od víry a také neshodám kvůli rozdílnosti vyznání.⁵⁰ I z důvodu pravděpodobného odpadu od víry a rizikům velkých náboženských neshod u těchto manželství je kladen velký důraz na předmanželskou přípravu a pastorační doprovázení manželů.

Při samotném uzavírání takového manželství, se vyžaduje kanonická forma. Po uzavření manželství kanonickou formou se již nesmí uzavřít sňatek s vyměňováním manželských slibů při jiném nebo podle jiného náboženství. Totéž platí i před uzavřením manželství nebo zároveň s ním.⁵¹ Není-li udělena výjimka, uzavírá se katolické manželství bez mše svaté.⁵² Může nastat situace, kdy je při obřadu přítomen kněz katolické církve a představený jiné církve (například protestantské církve). Zda se jedná o formu kanonickou, či ne, se určuje podle toho, který z kněží manželé oddal.

Velmi nesprávně se často ke smíšeným manželstvím řadí i případy manželství uzavíraných katolíkem s nepokřtěnou osobou, nebo osobou nevhodnou. Pod pojmem osoba nevhodná se skrývá osoba, která sice patří do katolické církve, je v ní pokřtěna, ale zesměšňuje ji, dostala trest od církve, nebo žije pohoršivý život. V těchto situacích nejde o smíšená manželství, ale jedná se o překážku manželství *disparitas cultus*.⁵³ Ale požadavky na řádné uzavření takovýchto manželství jsou stejná jako u manželství smíšených.

Církev vidí větší riziko právě v těchto manželstvích než v manželstvích smíšených, neboť pro tyto případy se vyžaduje dispens, která se uděluje pouze výjimečně ve vážných

---

⁴⁹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. 1. vydání Praha: Krystal OP Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 93.

⁵⁰ NĚMEC: *Manželské právo katolické církve s ohledem...*, s. 93.

⁵¹ Tamtéž s. 93.

⁵² Direktář k provádění ekumenických principů a norem z 25. 3. 1993, č. 159

⁵³ POLÁŠEK: *Církevní manželství podle kanonického...*, s.66

situacích a slouží k ochraně katolických hodnot. Naproti tomu u manželství smíšených se vyžaduje dovolení, která se udělují v případech, jež církev považuje za přínosné, ale existuje v nich riziko nebezpečí pro víru.⁵⁴ Důvodem by mohla být větší tolerance nepokřtěné osoby ke katolické víře oproti nekatolíkovvi, který vyznává svou víru.

2.2.7. Rozdíly

Jak manželství v právu katolické církve, tak manželství podle českého právního řádu má jednak mnoho společného a jednak i mnoho rozdílů. Jsou to dva systémy práva, které spolu nesoupeří ani se nevyklučují, jen existují vedle sebe. Společný mají oba dva právní systémy pohled na to, kdo do manželství může vstoupit, tedy pouze muž a žena, nikoliv osoby stejného pohlaví. Také obě úpravy zakazují polygamiu a jako podmínku pro vstup do manželství mají svobodnou vůli budoucích manželů vstoupit do manželství.

Manželství katolická církev nazývá consorcium neboli společenství osudu to znamená, že člověk vkládá manželským slibem svůj osud do rukou druhého manžela a zároveň přijímá osud druhého manžela, to znamená, že budou žít jeden pro druhého a společně vše řešit, tudíž je to sepětí speciálního přátelství na celý život.

Civilně uzavíraná manželství nejsou consorcia. Jedná se o rámcovou smlouvu, kdy jejich detailní obsah si určují manželé sami. Podstatné body jako majetek a bydlení je dán, ale poté si mohou dělat, co chtějí. Mohou si určit, že jejich manželství bude gender manželství, tedy kdy si každý hospodaří sám, věrnosti nepřikládají váhu. Tímto splňují rámec smlouvy, ale nemají podíl na osudu druhého manžela. V manželství uzavíraném civilně si manželé mohou vybrat, jak budou žít.⁵⁵ V manželstvích uzavíraných dle katolické církve musí manželé žít consorcium, nemohou si vybrat.

Další rozdíl mezi manželstvím církevním a občanským můžeme vidět v pohledu na sexualitu. Církev velmi klade důraz na to, aby manželé před tím, než do manželství vstoupí, žili v čistotě. Má to zamezit zaslepení ze sexuálního života, posloužit vzájemnému lepšímu poznávání jeden druhého. Již v Bibli je zakotveno, že až po svatbě se stanou jedním tělem. Dalším důvodem je život ve hříchu. Každý, kdo má nemanželský sexuální styk, totiž žije v těžkém hříchu. Naproti tomu manželství podle českého právního řádu žádnou takovou otázku

---

⁵⁴ KAŠNÝ: *Manželství v západní tradici...*, s. 77.

⁵⁵ Zda budou žít v consorciu, či nikoli.

neřeší. Je jedno, zda manželé před sňatkem neměli žádného, nebo měli jednoho či více sexuálních partnerů. Nepřikládá tomu váhu.

V případě občanského sňatku manželé nečeká žádná příprava. Čeká je pouze vyplnění nutných formulářů pro uzavření manželství. Naopak katolická církev klade velký důraz na přípravu před manželstvím, čímž možná částečně zabraňují rozpadu manželství, neboť během přípravy si snoubenci mohou uvědomit, že k sobě vlastně nepatří. Snaží se nadchnout snoubence pro hodnotu manželství, které spočívá v jednotě⁵⁶, nerozlučitelnosti⁵⁷ a vytváření bezpečného prostoru pro děti.

Dalším rozdílem je samotné uzavření manželství. V případě katolického manželství si snoubenci vyměňují manželské sliby před zástupcem církve a Bohem. V občanském sňatku si snoubenci řeknou „ano“ před starostou nebo příslušnou osobou k tomu zmocněnou.

I přesto, že český právní řád má manželství zakotveno jako trvalý svazek muže a ženy, i zde je rozdílnost úprav s právem katolické církve. Český právní řád umožňuje manželům zánik manželství za jejich života rozvodem. Kanonické právo nic podobného nezná. Kanonické právo sice také připouští rozvázání manželství za života manželů, ovšem úprava je daleko přísnější než v sekulárním právu. Manželství uzavřeno před Bohem totiž může být rozvázáno pouze v ojedinělých případech, nikoliv tehdy, když si manželé usmyslí, že z manželství chtějí vystoupit a je jim to umožněno tak jako v sekulární úpravě právě prostřednictvím institutu rozvodu. Sekulární úprava zániku manželství za života manželů je tedy benevolentnější než v kanonickém právu.

Vzájemný vztah mezi katolickou formou a civilní formou uzavření manželství řeší § 670 NOZ. V případě, že je prvně uzavřen civilní sňatek, následný církevní obřad by neměl žádné právní následky v civilním oboru. Pro církev taková situace právní následky má. Naproti tomu, je-li prvně uzavřeno manželství před Bohem, již nelze uzavřít civilní sňatek.⁵⁸ Pokud ovšem jsou snoubenci pokřtěni a uzavřou civilní sňatek, podle katolické církve je neplatný a mohou se vzít před Bohem.⁵⁹ Je-li manželství uzavřeno prvně civilně, nebo v jiné než katolické církvi, může právě katolická církev tento sňatek kdykoliv zplatnit, uznat civilní nebo jinou formu pro sebe platnou, a to dvěma způsoby. Prvním je konvalidace, což znamená zplatnění

---

⁵⁶ Manželské věrnosti.

⁵⁷ Jistota, že se na sebe mohou ve všem spolehnout.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 55.

⁵⁹ KOLÁŘOVÁ, Marie. Církevní a civilní manželství. *Arcibiskupství pražské* [online]. [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/cirkevni-a-civilni-manzelstvi>.

s účinky od nynějška. Druhým způsobem je sanace, kdy je manželství zplatněno zpětně ke dni uzavření manželství, pouze ale za předpokladu, že manželský souhlas stále existuje.

3 Rozvod

Jedná se o institut zakotven v českém právním řádu, který katolická církev nezná. Jeho hmotněprávní úprava se nalezne v Občanském zákoníku a procesní v ZŘS.⁶⁰ Institut rozvodu je v naší zemi znám již od roku 1919.⁶¹ Je jednou z možností zrušení manželství, a to v době, kdy manželé jsou oba dva na živu.⁶² V případě smrti jednoho z manželů se již nehovoří o rozvodu, ale o zániku manželství smrtí manžela.⁶³ Takto lze rozvést za splnění podmínek každé manželství uzavřené podle českého právního řádu. Manžele může rozvést pouze soud.⁶⁴ Rozvodem, tedy rozhodnutím soudu, manželství zaniká. Není zde však zakotven právní nárok na to, že každé manželství bude na žádost manželů rozvedeno.

Rozvod v mnoha případech neznamená pouze zrušení manželství a konec jedné životní etapy. Zasahuje se jím i do dalších mezilidských vztahů zejména do vztahů mezi jednotlivými rodiči a jejich dětmi, které je nejčastěji snášejí nejhůře, ať již jsou nezletilé, či zletilé. V případě nezletilých dětí je třeba před samotným rozvodem uspořádat jejich vztahy.

Jedním způsobem rozvodu je rozvod se zjišťováním příčin rozvratu, tzv. sporný rozvod.⁶⁵ Druhým možným způsobem, který je v české právní úpravě zakotven, je rozvod dohodou mezi manželi, ve kterém se příčiny rozvratu manželství nezkoumají, tzv. nesporný rozvod. Zde je nutné odlišovat zjišťování příčin rozvratu a samotný rozvrat, neboť lidé si to mohou snadno splést. Je to důležité, protože rozvrat manželství soud zjišťuje vždy, tedy i v případě nesporného rozvodu. Naopak příčiny rozpadů manželství se zkoumají pouze při rozvodu sporném, nikoliv již v nesporném. Nejstarším způsobem rozvodu byl rozvod postaven na vině. Uvést viníka bylo důležité pro následné uspořádání porozvodových vztahů. Tím se myslí uspořádání majetkových vztahů a především vyživovací povinnost mezi manželi po samotném rozvodu.⁶⁶ V minulosti se takto postupovalo velmi často. Dnešní právní úprava již nedovoluje soudu určovat, kdo viníkem je a kdo není. Tento způsob tedy již v právním řádu zakotven není a nesmí se používat.

---

⁶⁰ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 109.

⁶² Taktéž s. 55.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Masarykova univerzita Brno a Doplněk Brno, 2006. s. 114.

⁶⁴ ZUKLÍNOVÁ Michaela in ELIÁŠ, Karel (ed). *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. s. 328.

⁶⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, s.r.o., 2014. s. 196.

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Masarykova univerzita Brno a Doplněk Brno, 2006. s. 117.

V obou možnostech rozvodu, které jsou v dnešní úpravě zakotveny, musí být prokázán důvod rozvodu. Ten je pouze jeden. Aby manželství mohlo být rozvedeno, musí společný život manželů být nenapravitelně, hluboce a trvale rozvrácen, ale nesmí se nepředpokládat, že by soužití mohlo být v budoucnosti obnoveno.⁶⁷ Tento důvod se nazývá kvalifikovaný rozvrat.

Soud nehledá, jak již bylo uvedeno viníka, ale zda nastal kvalifikovaný rozvrat. V případech sporného rozvodu se navíc zabývá se příčinami, na jejichž základě kvalifikovaný rozvrat vznikl. Příčiny se mohou rozdělit na objektivní příčiny a subjektivní příčiny. Mezi objektivní příčiny se řadí ty, které nelze ovlivnit, jako například neplodnost manžela. Subjektivní příčiny jsou ovlivnitelné manželem, tedy způsobil je sám, například nevěra.⁶⁸ Hlavní a nejčastější příčinou rozvratu je neplnění manželských povinností.⁶⁹ Ty jsou definovány v zákoně. Jedná se například o věrnost obou manželů, vzájemnou lásku, pochopení, podporu i zdravé rodinné prostředí vytvářené nejen kvůli dětem, ale především pro dobro manželství. Existují i různé predispozice k rozvodu, ze kterých společnost vyvozuje pravděpodobnost možnosti rozvodu. Spadá sem náboženské vyznání, zda-li jsou v manželství děti, kolik manželům bylo let v době vstupu do manželství, jak dlouho manželství trvá nebo jaká je rozvodovost v rodinách každého z manželů.⁷⁰ Je totiž zřejmé, že manželství, kde jsou děti, se složitěji rozvádí a manželé si více promýšlejí, jestli nemají manželství už právě kvůli dětem zachránit. Tak stejná situace je u manželů, kdy každý vyrůstal v rozpadlé rodině. Pro tyto lidi je rozvod normální věc a neberou manželství tak vážně jako manželé, jejichž rodiče spolu žijí celý život, protože je výchova dětí z původní rodiny ovlivňuje a životní vzory mají právě ve svých rodinách, co se týče délky manželství. Manželé, kteří spolu žijí třicet let, by se hůře rozváděli, než manželé, kteří uzavřeli manželství před dvěma roky. I věk, ve kterém manželé vstupují do manželství, napovídá o možném rozvodu. Čím je věk nižší, tím je větší pravděpodobnost rozvodu. Je to dáno především mladickou nerozvážeností a nezkušeností. Také v mnoha případech jsou mladí manželé finančně závislí na rodičích, což může zapříčinit neshody a samotný rozvod.

Dospějí-li tedy manželé, nebo alespoň jeden z nich k závěru, že jejich manželství je již rozvráceno a nelze očekávat obnovení manželského soužití, je vhodné, aby navštívili právní

---

⁶⁷ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 755

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s.109

⁶⁹ FRANCOVÁ, Marie, ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, Jana. *Rozvody rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 2.

⁷⁰ Ivo Možný

kancelář. Není to povinností, ale jedině tam mu budou vysvětleny všechny podmínky rozvodu, a případné úskalí. Pomoc právníka v tomto bodě se taktéž hodí v případě správného sepsání návrhu na rozvod. V řízení před soudem není povinné právní zastoupení účastníků řízení, ale v případě složitějších případů je doporučováno.⁷¹

Samotné rozvodové řízení je právně upraveno v ZŘS. Účastníci nejsou nazýváni jako žalobce a žalovaný, nýbrž jako manželé.⁷² Návrh na rozvod, ať je již podáván jedním manželem, nebo jako společný návrh, kdy se druhý z manželů k němu připojí, se podává k příslušnému okresnímu soudu buď zasláním přes poštovní služby, nebo osobním podáním na podatelně daného soudu a musí být podáno ve dvou vyhotoveních - jeden pro druhého manžela a jeden pro soud.⁷³ Rozvodové řízení nelze zahájit ex offio. Uplatňuje se zde zásada projednací, tedy břemeno tvrdit a břemeno prokázat mají manželé.⁷⁴ Oproti staré právní úpravě je zakotveno obligatorně nařízení jednání za přítomnosti manželů.⁷⁵ Sám soudce je povinen pokusit se manželé vést ke smíru za účelem zachování manželství. Jsou-li manželé rozvedeni, zaniká manželství nabytím právní moci rozsudku, kterým bylo manželství rozvedeno. V případě společného návrhu na rozvod manželství, které na základě tohoto návrhu bylo rozvedeno, nelze podat odvolání. Při sporném způsobu rozvodu odvolání podat lze. Pokud se však u soudu práva na odvolání oba dva vzdají, soud může doručit rozsudek do rukou na místě, manželé jsou pravomocně rozvedeni a manželství zaniká tímto dnem.⁷⁶

Rozvodovost v dnešní moderní době je velmi vysoká v celém světě a Česká republika není výjimkou. Dalo by se to až nazvat fenoménem dnešní doby, neboť téměř každé druhé manželství je rozvedeno. Dnešní společnost už to nebere jako nějaké tabu, nebo jako něco špatného, a neuvědomuje si, že by se tak mělo dít pouze v ojediněle závažných případech. Naopak je rozvod velmi běžná věc, která je součástí života většiny z nás. Podle statistik prováděných na území České republiky je dokázáno, že ve větších městech je rozvodů daleko víc, než mezi obyvateli na vesnicích, tedy mezi zemědělci.⁷⁷ Je to dáno především ve větší

---

⁷¹ ŠMOLKA, Petr, MACH, Jan. *Manželská a rodinná práva z pohledu právníka a psychologa*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o., 2008. s. 130.

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 115.

⁷³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ Tamtéž s. 116.

⁷⁵ Tamtéž s. 115.

⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvody a paragrafy*. 2. vydání. Praha: Computer Press, 2003. s.42

⁷⁷ GURÁŇ, Peter. *Rozvodovost ve světle teorie a praxe*. *Sociologie*.č. 4.

příležitosti k nevěře, která bývá po rozlišnosti povah nejčastějším důvodem rozvodu.⁷⁸ Zvláštní až udivující je fakt, že vzdělání manželů podle statistik v rozvodovosti velkou roli nehraje.⁷⁹

Je také otázkou, zda se právní zakotvení rozvodu, tedy rozpadu manželství nevyklučuje s právní úpravou a účelem manželství jako takového. Protože nejen katolická církev má manželství jako doživotní pouto, i NOZ o manželství hovoří jako o trvalém svazku. Odpovědí na tuto otázku může být svoboda lidské vůle a nemožnost kohokoliv nutit žít život v nefunkčním manželství, avšak současně by se mělo zabránit tomu, aby manželství lidé nebrali na lehkou váhu a poté se bezmyšlenkovitě nerozváděli.⁸⁰

3.1 Nesporný rozvod

Nesporný rozvod je též nazýván jako rozvod dohodou. Je tedy založen na dohodě obou manželů, že se chtějí rozvést. V tomto případě se soud nezabývá zkoumáním příčin, na jejichž základě vznikl kvalifikovaný rozvrat manželství, ale vezme v potaz stejná tvrzení obou manželů o nastalém kvalifikovaném rozvratu a v případě, že je posoudí jako pravdivé, manželství rozvede. Soud tedy zkoumá pouze, zdali manželé hovoří pravdu v tom, že u nich nastal rozpad manželství a chtějí dosáhnout rozvodu manželství oba dva. Za tímto účelem je soud povinný vyslechnout ve všech případech oba dva manžely, zda se shodují a hovoří pravdu.⁸¹ Jediná výjimka, kdy soud výslech manželů není povinen vykonat, je případ, kdy by takovýto výslech byl spojen s velkými obtížemi.⁸²

Úprava nesporného způsobu rozvodu manželství se nachází v § 757 NOZ, ale byla v našem právu zakotvena již v roce 1998. Každý rozvod znamená emočně vypjatou situaci. Tento způsob uplatňují manželé, kteří mají zvládnuté své emoce a jsou schopni se racionálně na všem dohodnout, aby jejich manželství skončilo podle kompromisu jich obou. Manželství tímto způsobem bude rozvedeno pouze, pokud se naplní tři nejdůležitější podmínky tohoto procesu, které se musí kumulativně naplnit. V případě, že některá z podmínek nebude splněna, nebo že soud neuvěří tvrzení manželů, bude se soud návrhem na rozvod zabývat v rámci sporného řízení o rozvod.

---

⁷⁸ LINDAUEROVÁ, Tereza: *Pět nejčastějších důvodů rozpadu manželství*. [online]Novinky.cz,28.3.2019 [cit. 15.1.2020] dostupné na <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/pet-nejcastejsich-duvodu-rozpadu-manzelstvi-40275801>

⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ: *Rodinné právo...* s.111.

⁸⁰ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, s.r.o., 2014. s. 195.

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ: *Rodinné právo...* s. 113.

⁸² Aktuální znění Zákon soudních řízení soudních § 389

První z podmínek je délka manželství. To musí trvat alespoň jeden rok manželského života a prokáže se oddacím listem manželů. Tento rok se počítá nikoliv ke dni, kdy bude vynesena rozsudek, ale ke dni podání návrhu na rozvod. Je to zde zakotveno proto, že právní řád chce zachovat trvalost manželství a tím tedy zabraňuje alespoň částečně neuváženému vstupování do manželství a vystupování z něj. Je však otázkou, proč tato podmínka není zavedena i u sporného řízení o rozvod, neboť tam se manželství může rozvést i po měsíci či kratší době, a tak to poněkud zabraňuje původnímu účelu zájmu státu o trvalosti manželství.

Dále musí být manželství rozvráceno tak, že manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a soud vychází z výpovědí manželů, která mimo jiné zahrnuje odpovědi na společný sexuální život manželů a finanční samostatnost. Tyto měsíce se počítají ke dni podání návrhu a není povinností, aby se jeden z manželů odstěhoval. Existují situace, kdy manželé bydlí odděleně, ale přesto spolu žijí manželským životem. Příkladem může být manželství, kdy se jeden z manželů odstěhuje na několik let za prací do Kanady a domů se vrací občas. Přestože manželé v tomto případě nebydlí spolu, žijí manželským životem. Opačným případem je, kdy manželé spolu nežijí manželským životem a nedostatek financí jim neumožňuje, aby se od sebe odstěhovali, a tak bydlí pořád ve stejném domě oba dva. Aby se tato podmínka naplnila, mohou tedy oba dva dále bydlet ve stejném domě, ale nesmí již spolu žít plnohodnotným manželským životem a také například mají oddělené finance. Je to zde upraveno proto, aby se lidé nerozváděli hned při jakékoli první hádce, zabraňuje to tedy lehkomyšlnému podávání návrhu na rozvod.⁸³

Posledním předpokladem pro nesporný rozvod je situace, kdy návrh na rozvod podali manželé společně. Zde postačí, pokud návrh podal jeden z manželů a druhý s ním souhlasil a připojil se k němu.⁸⁴ Pro připojení druhého manžela k rozvodu není nikde výslovně stanoveno, jakou formou má připojení probíhat. Dostačující je tedy i jednoduchá věta se souhlasem druhého manžela. Ověření podpisu není nutné.⁸⁵ Takovéto připojení může druhý manžel učinit i ústně do protokolu přímo u soudu, nebo i během rozvodového řízení.

Jeli tato podmínka splněná, musí manželé před soudem doložit dohodu o vypořádání společného jmění manželů. Ta musí být podepsána oběma manželi a úředně ověřena. Musí také předložit veškeré dokumenty upravující porozvodové vztahy mezi manželi, dohodu o

---

⁸³ Redakce. *Smluvený nesporný rozvod*. [online]. Muj-pravnik.cz, 9.5.2019 [cit. 28.10.2019]. Dostupné na <<https://muj-pravnik.cz/smluveny-nesporny-rozvod/>>.

⁸⁴ FRANCOVÁ, Marie, ZÁVODSKÁ DVORÁKOVÁ, Jana. *Rozvody rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018 s. 5.

⁸⁵ ŠMOLKA, Petr, MACH, Jan. *Manželská a rodinná trápení z pohledu právníka a psychologa*. 1. vydání. Praha: Portál s.r.o., 2008, s.133.

vypořádání práv a povinností společného bydlení. Je na manželech, zda soudu předloží i dohodu o vyživovací povinnost mezi manželi, pokud ji některý z nich potřebuje, neboť tento dokument soud nevyžaduje. Tyto dohody se už u rozvodu neřeší, pouze se soudu předloží. Soud tedy nezkontroluje, zda-li si manželé vypořádali celé SJM nebo pouze některou část.

V neposlední řadě v případě manželství, ze kterého vzešly děti, musí účastníci předložit dohodu o úpravě poměrů a styku nezletilých dětí po rozvodu. Tento návrh manželů na rozdělení dětí, jejich výchovu a výživné, předkládají manželé před samotným návrhem na rozvod soudu ohledně péče o nezletilé děti, který jejich dohodu v rámci opatrovnického řízení schválí a vydá rozhodnutí. Tuto schválenou dohodu musí manželé předložit soudu zároveň s návrhem na rozvod. V tomto bodě bývá velmi často problém, neboť manželé nejsou schopni se na dětech domluvit. Pokud tady selže mezi nimi komunikace a rozhoduje toto soud bez jejich dohody, nelze požadovat rozvod nespornou formou.⁸⁶

Splní-li manželé všechny tyto podmínky, musí u soudu tvrdit a prokázat, že nastal kvalifikovaný rozvrat manželství, tedy že jejich manželství je nenapravitelně rozvráceno. Soud má povinnost zkoumat a ověřit, zda kvalifikovaný rozvrat opravdu nastal. Naopak soud nemá pravomoc zkoumat a rozebírat příčiny kvalifikovaného rozvratu, pouze vychází ze shodných tvrzení rozvádějících se manželů. Proto je tato forma rozvodu menší zátěž na psychiku rozvádějících se manželů, neboť soud neprobírá jejich soukromí a neprojednávají se veřejně se na povrch jakékoliv křivdy. Předloží-li tedy manželé všechny potřebné dokumenty, jedná se pouze o formální řízení, kdy soud manželství ve velkém množství případů rozvede. Stále má soud však možnost nařídit, že rozvod bude řešen jako sporný, protože na nesporný způsob rozvodu neexistuje právní nárok.⁸⁷

V případě, že se manželé na všem dohodnou, tedy všem důležitým, je velkou výhodou rychlost tohoto řízení. Ve většině případů, jsou manželství rozvedena při prvním stání a manželé nejsou vystaveni stresu z dlouhého a vleklého sporu plného průtahů. Je to důstojný způsob ukončení manželství rozvodem.⁸⁸

---

⁸⁶ FRANCOVÁ, Marie, ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, Jana. *Rozvody rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018 s. 6.

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada. In HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena a kol. *Velké komentáře. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 457.

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo* s. 112.

3.2 Sporný rozvod

Jedná se o výchozí úpravu, kdy nejsou-li splněny podmínky pro rozvod nesporný, bude se vždy jednat o rozvod sporný. Jedná se o soudní proces, který často trvá velmi dlouho, manželé na sebe při něm hází špínu a velmi často se rozvod zvrtné ve vyostřenou bitvu o majetek. Velmi výrazně se zde uplatňuje zásada civilního řízení, a to zásada kontradiktornosti, neboť každý z manželů si obhajuje svou pravdu.⁸⁹ Za sporný rozvod se považuje rozvod, ve kterém soud zjišťuje příčiny rozpadu manželství. Navrhovatel tedy u soudu tvrdí, že v manželství nastal kvalifikovaný rozvrat, uvede jeho příčiny a vše musí dokázat.⁹⁰ Prokazuje se tedy hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství, kde nelze očekávat jeho obnovení.⁹¹ Soud bere především v úvahu to, zda existuje šance, že by odstupem času, nebo pomocí manželských poraden, či jiných obdobných zařízení nemohlo být manželství zachováno. Z tohoto důvodu má soud pravomoc v řízení o rozvodu manželství určit klid řízení. Ten nastane v případě návrhu jednoho z manželů s tím, že druhý manžel se nedostavil k jednání bez omluvy, nebo navrhnou-li to manželé společně.⁹² V této době totiž manželé mohou dojít k závěru, že již na rozvodu netrvají a manželství zůstane zachováno. V případě sporného způsobu rozvodu neplatí podmínka jako u rozvodu bez zjišťování příčin kvalifikovaného rozvratu v podobě šesti měsíců, během kterých spolu manželé nežijí manželským životem bez ohledu na jejich adresy.

Úprava sporného rozvodu se použije i v případě, kdy to obecně vypadá, že manželé chtějí rozvod oba dva, ovšem nemají vyřešené a uspořádané své majetkové vztahy, nebo se na nich nemohou shodnout. Nemají tedy dohodu o vypořádání společného jmění. Ke spornému rozvodu dojde v i dalších případech. Nejčastější z nich je důvod, že druhý manžel s rozvodem nesouhlasí bez ohledu na to jaký má k nesouhlasu důvod. Další také velmi častý důvod pro rozvod sporný je nemožnost manželů shodnout se na vztazích k společným nezletilým dětem.⁹³ Zvláště tato dohoda o dětech je velmi důležitá podmínka, neboť právě děti bývají rozvodem nejvíce postiženy.

---

⁸⁹ PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Slušný rozvod*. 1.vydání. Brno: ERA, 2002 s. 26.

⁹⁰ ŠÍNOVÁ. *Manželství...* s. 199.

⁹¹ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 755

⁹² WIPPLINGEROVÁ Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *5ízení o rozvod manželství: obecně o řízení- pravomoc, pojetí řízení* [online] Bulletin-advokacie.cz, 24.2.2015[cit. 1.11.2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/rizeni-o-rozvod-manzelstvi-obecne-o-rizeni-pravomoc-pojeti-rizeni>> .

⁹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné právo*. 3.vydání. Masarykova univerzita Brno a Doplněk Brno, 2006. s 119.

Dojde-li tedy ke spornému rozvodu, povedou se zpravidla tři řízení, která nejsou na sobě závislá. Existují ovšem výjimky, kdy neprobíhají všechny tři řízení.

První a nejdůležitější z nich se vede ohledně dětí, které jsou nezletilé, to znamená nezletilci do osmnácti let. Nezletilé, plně nesvéprávné dítě je v tomto řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým je zpravidla člen OSPOD. Jeho úkolem je chránit dítě, které není dostatečně vyspělé na to bránit si své zájmy. Toto řízení se nevede jedině v případě, kdy z manželství nevzešly děti. Předmětem toho řízení je po důkladném prošetření určit, komu bude dítě či děti svěřeny, zda je vhodnější společná či střídavá péče o děti. Za tím účelem je opatrovník oprávněn vstupovat do obydlí obou rodičů, zjišťovat jejich životní podmínky i zkoumat způsob jejich jednání vzhledem k dítěti. Hledí se zde především na zájmy dítěte, a to je také v případě, že dovršilo dvanáct let a má přiměřenou rozumovou a volní vyspělost vzhledem ke svému věku, aby mohlo být dotazováno, s kterým z rodičů chce žít.⁹⁴ Je-li dítě svěřeno do péče jednoho rodiče, upraví se styk dítěte s rodičem, do jehož péče nebylo svěřeno, protože dítě má právo na oba rodiče. Nelze tedy, až na výjimky, zakázat dítěti stýkat se s rodičem, kterému nebylo svěřeno do péče.⁹⁵ Posledním bodem tohoto řízení je vyřešení otázky týkající se vyživovací povinnosti, alimentů. Závěrem tohoto řízení je úprava poměrů jak během samotného rozvodu, tak především poté, kdy bude manželství již rozvedeno. Při tomto řízení však soud dává do popředí prostor rodičům k domluvě před samotným nařizováním. Po dobu, kdy není vyřešená péče o děti, nemůže soud manželství rozvést.

Druhým samostatným řízením je řízení o samotném rozvodu. Toto řízení nebývá tak dlouhé jako řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem, ale může pro některé manžely být více psychicky náročné. Předmětem řízení je totiž zjišťování příčin rozpadu manželství. Hledají se zde příčiny kvalifikovaného rozpadu manželství, nikoliv to, který z manželů je viníkem. Během tohoto soudního procesu tedy soud zjišťuje, co za rozpadem stojí. Je-li příčinou například cizoložství jednoho z manželů, probírají se u soudu veškeré intimní podrobnosti, které vedou ke zjištění úplného skutkového stavu. Ten se zjišťuje především prostřednictvím manželů jakožto účastníků řízení, kteří podávají soudu své výpovědi. Je-li jako příčina uváděna závislost na automatech, jsou jako důkazy předkládány také výpisy z účtu. V případě alkoholismu jako příčiny rozvratu manželství, se jako důkaz použije znalecký posudek na závislého manžela. Je-li příčinou fyzické týrání, násilí, soud si vyžádá lékařské zprávy, které toto tvrzení potvrdí. Toto řízení zásadně probíhá až poté, co jsou upraveny poměry k nezletilým

---

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009 sp.zn. II.ÚS 1945/08 bod 7, 19

⁹⁵ PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. , 2009. s.44.

dětem. Výsledek tohoto řízení a zjištění příčiny rozvratu může následně ovlivnit řízení o vypořádání společného jmění manželů, nebo případné řízení vedené za účelem určení vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi.⁹⁶

Rozvodové řízení u sporného rozvodu se stejně jako u nesporného zahajuje na návrh jednoho z manželů. Nelze jej zahájit ex offo.

Vyhoví-li soud žádostí a manželství rozvede, nastává prostor pro třetí řízení. Toto řízení není obligatorní. Předmětem je vypořádání společného jmění manželů (dále SJM), neboť v rozvodovém řízení se tato otázka vůbec neřeší. SJM zaniká ke dni, kdy rozsudek o rozvodu nabyde právní moci. Existuje tady také možnost mimosoudní dohody. V případě, že se manželé nedohodnou mimo soud, může kterýkoliv z nich podat na soud návrh o zahájení řízení na vypořádání SJM. Občanský zákoník stanovuje časovou hranicí do tří let od rozvodu jako možnost pro vypořádání SJM. V případě, že do této doby, tedy do tří let po rozvodu, není podán k soudu ani návrh na zahájení tohoto řízení, uplatní se zákonná domněnka. Ta určuje, že všechny movité věci, které byly součástí SJM připadnou do vlastnictví toho, kdo je má u sebe a kdo je používá. V případě společných nemovitostí se z manželů stávají spoluvlastníci.

Soudní řízení se zpravidla táhne déle u tohoto typu rozvodu než u rozvodu nesporného. Ve většině případů oproti nespornému rozvodu, kde kolikrát stačí jedno jednání a manželé jsou rozvedeni, probíhá u sporného několik soudních jednání. V praxi to vypadá tak, že se manželé dohadují a nejvíce tím utrpí jejich děti. Je zde tedy nevýhoda časová a s tím související také větší finanční náklady.⁹⁷

3.3. Ztížený rozvod

Ztížený rozvod je taktéž označován jako tzv. tvrdostní klauzule. Právně zakotven je v § 755 NOZ. Je to ustanovení, které dává soudu pravomoc nerozvést manželství a návrh na rozvod zamítnout v případě, kdy jsou všechny podmínky pro rozvod splněny, tedy kdy mezi manželi vznikl kvalifikovaný rozvrat. Tato úprava se dělí na dvě části, kdy jedna chrání nezletilé děti, které by byly rozvodem dotčeny, a druhá chrání manžela, jenž s rozvodem nesouhlasí.

V případě ochrany dětí se musí jednat o dítě, které je nezletilé a je plně nespovědné. Je jisté, že tuto tvrdostní klauzuli lze použít jak u sporného, tak i u nesporného rozvodu, protože

---

⁹⁶ ŠÍNOVÁ. *Manželství...* s. 199

⁹⁷ PREUSS, Ondřej. *Sporný rozvod – co to obnáší.* [online]. Dostupnýadvokat.cz. 26.2.2019 [cit. 10.11.2019]. Dostupný na <<https://dostupnyadvokat.cz/blog/sporny-rozvod-co-obnasi>>.

při rozvodu se především klade důraz na dobro dětí, a tudíž zájem a dobro nezletilce je nadřazeno zájmům jeho rozvádějících se rodičů. Tedy i v případě, že manželé se na všem dohodnou a jednalo by se o rozvod nesporný, naplní-li se podmínky pro tvrdostní klauzuli pro ochranu dětí, manželství i přesto rozvedeno nebude. Aby se dala tato zákonná ochrana použít, musí se ovšem jednat o dítě, kdy oba manželé jsou jeho rodiči. Nevztahuje se to na případy, kdy si manželé do manželství berou děti z předchozích vztahů, které měli s jinými partnery. Soud musí při každém rozvodovém řízení sám od sebe zkoumat, jestli rozvod není v rozporu se zájmy nezletilých dětí, a sám se o tom přesvědčit. Soud se také dotazuje opatrovníka, který je každému nezletilci jmenovaný pro řízení, ve kterém se upravuje péče o dítě, především poměry rodičů k němu, a jenž bude jeho opatrovníkem i po rozvodu, zda-li je zájem nezletilce v souladu s rozvodem, nebo trvá na zachování manželství. Soud se ovšem nemusí dotazovat opatrovníka vždycky, jen v případech, kdy je podezření, že by rozvod byl v rozporu se zájmy nezletilce. Většinou se tak děje na základě opatrovnického spisu nebo návrhu jednoho z rodičů.⁹⁸ Zároveň není nikde uzákoněno, že soud musí opatrovníka přímo vyslechnout, proto stačí písemné vyličení vztahu nezletilého dítěte k případnému rozvodu. V případě, že by během opatrovnického řízení vyšlo najevo, že je zde důvod, aby manželství nebylo rozvedeno, neboť by tím dítě utrpělo újmu a nebylo by to v jeho zájmu, soud by měl návrh o svěřeni péče zamítnout s tím, že bude zamítnut právě s ohledem na výsledek opatrovnického řízení také návrh na rozvod.⁹⁹

Tato podmínka je trochu absurdní, neboť v drtivé většině případů nebude rozvod v souladu se zájmem nezletilých dětí, protože právě děti rozvodem trpí nejvíce, a to zejména psychicky.

Pro dokazování, jestli je zájem nezletilce v souladu s rozvodem, nařídí soud jednání, ve kterém proběhne veškeré dokazování, aby se prokázalo splnění podmínek pro ztížený rozvod. Dále zde musí být zvláštní důvody. Pokud ovšem v době zahájení rozvodového řízení je dítě nezletilé a plně nesvéprávné, ale během trvání řízení nabyde zletilosti, již se nemůže toto ustanovení na jeho ochranu použít a manželství bude rozvedeno.¹⁰⁰ Smyslem této ochrany je především ochrana nezletilého, neboť každé dítě vyžaduje oba dva rodiče. Je to ale také ochrana rodiče, který o dítě pečuje zejména v případě, že se jedná o dítě mentálně nebo fyzicky postižené. Tyto děti potřebují zvýšenou pozornost rodičů a nároky na jejich výchovu jsou daleko vyšší

---

⁹⁸ ŠABATA, Karel. Dvě stručné poznámky k řízení o rozvod manželství. *Soudce*, 2014, roč. 16, č. 6, s. 4-6.

⁹⁹ ŠÍNOVÁ: *Manželství...* s. 204.

¹⁰⁰ ŠÍNOVÁ: *Manželství...* s. 204.

než u zdravých dětí. Dalším důsledkem této tvrdostní klauzule je zachování dosavadních majetkových poměrů mezi manželi.¹⁰¹

Jinak je tomu u klauzule, která je v zákoně zakotvena na ochranu druhého manžela, který s rozvodem nesouhlasí. Tato tvrdostní klauzule totiž nemůže být uplatněna v případě, kdy se manželé na rozvodu dohodnou a bude se tedy jednat o nesporný způsob rozvodu.¹⁰² V takovém případě nelze, aby soud, jakožto autorita, zasáhl do svobodné vůle obou manželů a rozvod zakázal. Paragraf 755 tedy lze použít pouze v rozvodovém řízení, ve kterém soud zkoumá příčiny kvalifikovaného rozvratu, v rozvodovém řízení sporném, a to pouze v případech, kdy se jeden z manželů rozvádět nechce. Aby mohla být tato klauzule uplatněna, musí manžel, který se rozvodu brání, splnit podmínky obsažené v tvrdostní klauzuli. Manžel, který se brání rozvodu, bude muset před soudem tvrdit a prokazovat, že rozvod by byl v rozporu s jeho zájmy, a že on sám se na rozvratu z důvodu porušení manželských povinností z velké části nepodílel. Tím, že jeho manželství bude rozvedeno, mu hrozí závažná újma a jsou zde mimořádné okolnosti, které svědčí proto, aby manželství nebylo rozvedeno.¹⁰³ Všechny tyto podmínky musí být splněny současně, nepostačí tedy splnění pouze některé z nich.

Při zkoumání porušení manželských povinností nehledá soud viníka. Jedná se pouze o to, aby bránící manžel prokázal, že se na rozpadu manželství převážně nepodílel. Když toto prokáže, nemusí to znamenat, že rozpad manželství zavinil druhý z manželů. Ve většině případů to tak sice je, ale existuje i možnost, že za rozpadem jsou příčiny, za které nemohou ani jeden z manželů, například upoutání na invalidní vozík jednoho z manželů po dopravní nehodě, kterou nezavinil, v důsledku čehož došlo k rozvratu manželství.¹⁰⁴ Porušení manželských povinností se velmi často špatně dokazuje, neboť na to má každý subjektivní názor.

Závažnou újmu prokazuje taktéž rozvodu bránící manžel. Závažnou újmu se nemyslí pouze majetkové poměry, ale v drtivé většině případů se právě jedná o osobní důvody. V případě, že bránící manžel uvede jako závažnou újmu to, že po rozvodu přijde o polovinu majetku, nebude soud považovat za dostačující. Je totiž obecně známo, že při rozvodu se majetek mezi manželi dělí, a proto s tím musí počítat. Bude se spíše jednat o aspekty jako zdraví manžela, jeho psychický stav, délku manželství. Jako závažná újma tedy může být případ, kdy manželé spolu žijí třicet let, a jeden z nich je fyzicky postižen, a v důsledku toho odkázán

---

¹⁰¹ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2013. s. 53.

¹⁰² ŠÍNOVÁ: *Manželství...* s.204.

¹⁰³ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 755/2 b

¹⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Česko: [s.n.], 2004. s. 25.

na pomoc třetích osob zejména svého manžela. V případě, že by takové manželství bylo rozvedeno, postižený manžel by nezvládal plnit své základní potřeby, nepostaral by se o sebe neměl by kde bydlet. V tomto případě by se použila tvrdostní klauzule na ochranu postiženého manžela.

V neposlední řadě musí být splněna i další z podmínek, a to jsou mimořádné okolnosti, které svědčí ve prospěch zachování manželství.¹⁰⁵ Jde o situace, kdy každý rozumný člověk vycítí, že není vhodná doba pro rozvod, neboť nastaly velice důležitější okolnosti, které je potřeba vyřešit. Jako typický příklad se uvádí 30ti leté manželství, kdy jeden z manželů si najde milence. V důsledku toho nevěrný manžel podá návrh na rozvod. V době podání návrhu na rozvod se však u podváděného manžela zjistí velmi závažné nevléčitelné onemocnění a podvádějící manžel o tomto věděl.

Tak jako u klauzule na ochranu nezletilých dětí, kterou lze použít pouze do doby, než nabydou zletilosti, a poté už ne, i tuto klauzuli lze použít pouze v časově omezené době. Tato doba činí tři roky, během kterých manželé spolu nežijí manželským životem. To znamená, že i přesto, že například pořád oba dva žijí v jedné domácnosti, ale už se intimně nestýkají, mají oddělené finance a nechtějí obnovit manželský život, pořád se tato doba bude započítávat do oněch tří let. Pokud tak manželé spolu nežijí tři a více let a je podán návrh na rozvod jejich manželství, ale některý z manželů s rozvodem nesouhlasí, nelze již tuto klauzuli použít.¹⁰⁶ Touto časovou omezeností se má vyrovnat možnost hrozících újem, a to na jedné straně manžela bránícího rozvodu pro případ, že manželství bude rozvedeno, a na straně druhé manžela, jenž stojí o rozvod v případě, že manželství rozvedeno nebude.¹⁰⁷ Doba tří let je ukotvena taktéž proto, že stát nemůže nutit manžele, aby i přes jejich nesouhlas žili v manželství po celý jejich život.¹⁰⁸

Tak jako v případě ochrany nezletilce, v tomto případě soud nezkontroluje ex officio ochranu druhého manžela. Soud také není povinen manžele o této možnosti využití tvrdostní klauzule poučovat.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 755/2 b

¹⁰⁶ ŠÍNOVÁ: *Manželství...* s. 205.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 122.

¹⁰⁹ Grygar J. rozvod od roku 2014 Wolters kuwer, systém aspi stav k 3. 1. 2017

4 Rozvázání manželství z pohledu katolické církve

Katolická církev považuje manželství za celoživotní pouto a neumožňuje manželům rozvod jako takový. Snaží se věřícím pomáhat překonat různé životní zkoušky a připouští opuštění manželství pouze ve vážných důvodech. V bibli je manželství vyobrazeno jako Kristus a církev jako jeho nevěsta.¹¹⁰ Především manželství svátostné dokonané, nelze rozvázat žádnou lidskou mocí, tudíž ani papežskou dispencí. Toto manželství zanikne pouze smrtí jednoho z manželů.¹¹¹ Za splnění specifických podmínek může být v určitých případech manželství rozvázáno. Mezi tyto případy patří pavlovské privilegium, rozvázání nedokonaného manželství, privilegium výběru manžela/manželky, privilegium zajetí, rozloučení ve prospěch víry.

4.1 Rozvázání nedokonaného manželství

Rozvázat svátostné manželství obecně nelze. Existuje však jeden případ, kdy se manželství rozvázat dá. V souvislosti s touto výjimkou hovoříme o svátostném manželství nedokonaném, tedy které bylo uzavřeno, ovšem nebylo dovršeno sexuálním aktem.¹¹² Jedná se tedy o situaci, kdy manželé jsou formálně svoji, ovšem nestali se jedním tělem.¹¹³ Rozvázat takovéto nedokonané manželství je povoleno prostřednictvím udělení papežské dispenze, kterou může Svatý otec udělit z moci klíčů. Nazývá se dispens *super rato*.¹¹⁴

Pokud jeden z manželů nedokonaného manželství chce toto manželství rozvázat, může tak učinit jak se souhlasem druhého manžela, nebo i sám, ba dokonce i proti vůli druhého manžela. Důležitou roli však hraje křest. Aby mohli manželé požádat o rozvázání manželství, alespoň jeden manžel musí být pokřtěn. Není stanoveno, že se musí jednat o křest v katolické církvi, to znamená, že se tato výsost nevztahuje pouze na katolíky, ale i na nekatolické manželství.

Důležitou podmínkou k udělení dispenze je fakt nekonsumace tohoto manželství a vážný důvod bránící soužití manželů, kdy toto je závažné pro rozvázání manželství. Jako závažné důvody mohou být bráno například civilní rozvod, uvádění druhého manžela

---

¹¹⁰ Bible. 3.vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994.

¹¹¹ POLÁŠEK: *Církevní manželství podle kanonického...*, s.72.

¹¹² Kodex kanonického práva (CIC), kánon 1142

¹¹³ HRDINA, Ignác Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva*, 2000, roč. 16, č. 2, s. 99-100.

¹¹⁴ BOTEK Libor, ORLITA, Karel: Manželské právo v přehledu pro pastorační potřeby brněnské diecéze a katechetický kurz, 2006. s. 17.

v hřích,¹¹⁵ porušování manželského slibu ze strany jednoho z manželů, nemoci, lidsky nedůstojné metody v sexuální rovině, rodinné hádky vznikající v důsledku změny názorů na rodinný život jednoho z manželů, odcizení manželů, možnost ztráty víry obou manželů, nebo nakažlivá nemoc, kterou jeden z manželů před sňatkem zatajil.¹¹⁶

Prokazování, že se jedná o manželství nedokonané, tedy nezavršené sexuálním stykem, se děje v rámci informačního řízení a vede jej diecéze¹¹⁷. Během tohoto řízení se důležité informace zjišťují jak argumentem morálním, tak argumentem fyzickým. Nejdříve jsou tedy oba dva manželé dotázáni, zda již své manželství dokonali. Jejich souhlasné prohlášení může sloužit jako věrohodný důkaz. Velkou roli také hrají osoby z blízkého okolí manželů, které mohou dosvědčit buď pravdomluvnost manželů, nebo i různé další okolnosti významné pro danou věc. Jejich svědectví tak může znít jak ve prospěch zachování manželství, tak i opak. Jako fyzický důkaz slouží především prohlídka ženy u gynekologa.¹¹⁸ Ovšem pouze asi ve třicet % je reálná šance, že by prokázala co je potřebné, neboť většinou danou situaci nelze doložit lékařskou zprávou, jelikož manželka již měla intimní styk s jinou osobou odlišnou od manžela před uzavřením jejich manželství.

Manžel, nebo manželé adresují sepsanou žádost o milost do Říma prostřednictvím svého diecézního biskupa¹¹⁹ podle toho, do které diecéze náleží. Žádost je adresována Svatému otci do Říma. Diecézní biskup vede šetření, zda jsou splněny podmínky pro udělení milosti. Až po shromáždění všech údajů odešle žádost spolu s výsledky informačního řízení a svým vlastním stanoviskem Apoštolskému stolci, konkrétně Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti, která žádost s výsledky převede na Římskou Rotu. Ta dokumentaci opět zkontroluje a v případě vyhodnocení, že jsou podmínky pro udělení milosti splněny, předá žádost o milost papeži k udělení dispense. Pokud Římský biskup žádosti vyhoví, udělí ve věci dispens.¹²⁰ Zároveň k udělení dispensu může být přiložen dokument, který zakazuje uzavřít manželství nové.¹²¹

---

¹¹⁵ ŽUROWSKI: *Kanoniczne prawo malzenskie Kosicola Katolickiego*. s. 398. Němec s. 173

¹¹⁶ CHIAPETTA. *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv II., č. 4205, s. 407

¹¹⁷ *Kodex kanonického práva (CIC)*, kánon 1697-1706

¹¹⁸ PRADER, Joseph: *Il matrimonio in Oriente e Occidente*. 2.vydání. Vatikán:Vaticano, 2003. s. 272

¹¹⁹ ordináře

¹²⁰ POLÁŠEK, František: *Církevní manželství podle kanonického...*, s.73

¹²¹ Příkladem může být případ ženy, která má zvláštní zdravotní problém spočívající v nemožnosti mít sexuální styk s kýmkoliv. V takovémto případě je ženě zakázáno uzavření dalšího manželství, neboť by bylo stíženo stejnou vadou. Poté co tento důvod pomine, Římský biskup zákaz sejme a ženě se povolí uzavřít manželství.

Toto privilegium je v katolické církvi zavedeno pro dobro věřících a celé církve. I přesto, že budou splněny všechny podmínky pro udělení tohoto privilegia, nemusí být uděleno. Neexistuje totiž na něj právní nárok. Český právní řád nic podobného tomuto institutu zakotveno nemá, nic podobného nezná. Přestože je manželství kanonicky rozvázáno, musí se uskutečnit i rozvod civilní. Aby manželství zaniklo i před českým státem, je nutný civilní rozvod.

V praxi ovšem bývá situace taková, že až po civilním rozvodu se řeší rozvázání manželství dle církve. Církev se snaží manželství zachránit do poslední chvíle, kdy ještě není úplně rozvráceno, ale po civilním rozvodu už rozvráceno je. Proto většinou rozvázání manželství katolickou církví následuje až po civilním rozvodu, kdy je postaveno téměř na jisto, že manželství se rozpadlo. Teprve po civilním rozvodu a uzavření nového manželství podle katolické víry, toto nové manželství sekulární právo uzná. Pokud by to takto neproběhlo a manželství nemohlo být uznáno, bylo by manželství podle civilního práva zakázáno.¹²²

4.2 Privilegium ve prospěch víry

„Tobě dám klíče od nebeského království: co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi.“¹²³ Toto řekl Bůh Petrovi a nástupcem svatého Petra je papež. Také proto se toto privilegium též nazývá Privilegium Petrinum a jedná se o analogii k Privilegiu Paulinum. Vztah mezi nimi je takový, že to, co neřeší Privilegium Paulinum, řeší Privilegium Petrinum. Podle tohoto privilegia může rozvázat manželství pouze papež pomocí klíčů ve prospěch katolické strany.¹²⁴ Právní úprava tohoto institutu je zde po staletí, ale poslední právní úprava tohoto institutu proběhla roku 2001. Byla vydaná Kongregací pro nauku víry k procesu zrušení manželského svazku ve prospěch víry a nese název Potestas Ecclesiae.¹²⁵ Není tedy zakotvena v Kodexu kanonického práva z roku 1983, ale je jedním ze zákonů církve.

Toto privilegium je v kanonickém právu zakotveno pro případy, kdy rozvázání manželství je potřebné pro život ve víře pokřtěného manžela nebo výchovy dětí ve víře. Často

---

¹²² NĚMEC: *Manželské právo katolické církve s ohledem...*, s. 174

¹²³ *Bible*. 3.vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. Mt 16,19

¹²⁴ Může nastat i situace, kdy katolickou stranu v tomto smyslu myšlenou je žena, která není rozvedená, ale seznámí se s mužem, který absolvoval civilní rozvod nesvátského manželství. Nyní se chce oženit s onou ženou katolického vyznání, ale je třeba vyřešit mužové rozvedené manželství, aby současná žena mohla chodit ke svátostem.

¹²⁵ Kongregace pro nauku víry, Normae de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei, 30. 4. 2001, Vatikán 2001

se totiž stává, že si pokřtěný katolík vezme nepokřtěného za manžela, který naslibuje, jak bude chodit do kostela, nebude dětem bránit ve víře, ale postupem let se jeho chování změní, a začne věřícímu manželovi nebo dětem ve víře bránit. Tuto možnost lze využít v rámci nesvátostného manželství a je zde několik možností manželství, na které lze toto privilegium vztáhnout, konkrétně mohou nastat čtyři situace.

První situace se týká nepokřtěného člověka, jemuž se rozpadlo nesvátostné manželství s nepokřtěným a který nechce přijmout křest, ale chce uzavřít manželství s katolíkem.

Druhá situace se vztahuje na katolíka, jemuž se rozpadlo nesvátostné manželství, uzavřené kanonickou formou s dipenzí *disparitas cultus* s nepokřtěným člověkem, a on chce uzavřít nové manželství.¹²⁶

Pod třetí situací je myšlen případ nekatolíka, jenž není pokřtěn, který uzavřel manželství s dispenzí *disparitas cultus* s katolíkem nebo nekatolíkem, a nyní chce uzavřít manželství s katolíkem.

Pakliže se jednalo o manželství uzavřené kanonickou formou s dispenzí *disparitas cultus*,¹²⁷ podmínkou pro udělení Petrovského Privilegia je, že nepokřtěný manžel musí přijmout křest, nebo pokřtěný manžel musí uzavřít nové manželství s pokřtěnou osobou. Není přitom rozhodující, zda je to křest v rámci katolické církve, nebo ne.

Poslední, tedy čtvrtá situace se týká nekatolíka, který byl v manželství s nepokřtěnou osobou a nyní se rozhodl pro sňatek s katolíkem.

V době uzavření manželství nesmí alespoň jeden z budoucích manželů být pokřtěn. Podmínkou udělení této milosti je, že pokud nepokřtěný manžel přijal křest, bylo to až poté, kdy zanikl manželský souhlas, a proto se z manželství nesvátostného nestalo manželství svátostné. Existuje i situace, kdy nepokřtěný manžel křest v průběhu manželství přijal, avšak po něm již v manželství nežili intimním životem, neplnili manželské povinnosti. Manželství po křtu tedy nedokonali sexuálním aktem.¹²⁸

Při použití tohoto privilegia se musí dokázat, že manželství bylo nesvátostné, tedy že nepokřtěný manžel je opravdu nepokřtěný, což se prokazuje záznamem z církevních matrik.

---

¹²⁶ NĚMEC: *Manželské právo katolické církve s ohledem s.* 183

¹²⁷ Vztahuje se tedy na druhou a třetí situaci

¹²⁸ Manželé spolu žijí dvacet let. Poslední rok jsou rozhádání a žijí každý odděleně. Během toho roku se manžel nechal pokřtít, i když ještě neproběhlo rozvázání manželství. V tomto případě může být milost udělena, neboť manželé spolu již nežijí.

Prokázání, že nepokřtěný manžel křest opravdu nepřijal, se děje optáním nepokřtěného a jeho okolí, aby byla jistota, že křest opravdu neproběhl. Hledá se v matrikách odkud pochází, zda nebyl pokřtěn. Toto musí být jasně prokázáno, aby se vyloučila možnost, že by se mohlo jednat o svátostné manželství, které je v zásadě nerozlučitelné.

V případě, že toto manželství dlouhodobě nefunguje, je trvale rozvráceno a nelze jej obnovit, je možnost požádat o rozvázání manželství.¹²⁹ Nejedná se o rozvod, jaký probíhá v rámci civilního procesu, neboť církevní právo slovo rozvod nezná, i když to lze brát jako analogii k civilnímu rozvodu. Za nevratný rozvrat je považován civilní rozvod manželství, případ následného uzavření nového manželství je pro církev ještě větší důkaz o krachu manželství. Žádost o rozvázání manželství podle privilegia ve prospěch víry může podat pouze ten, který nenese většinou vinu za rozpad předešlého manželství.¹³⁰ Pokud by se tak totiž stalo, mohlo by to u veřejnosti vyvolávat negativní vlnu, pohoršení, že někdo zavíní rozpad manželství a církev mu přesto dovolí rozvázání manželství a uzavření nového sňatku. Proto privilegium nebude uděleno, hrozí-li jejím udělením veřejné pohoršení. Za účelem zjištění, kdo za rozpad manželství může, se bere v potaz výslech blízkých členů manželského páru a v neposlední řadě také názory samotných manželů.

Člověk, se kterým manžel hodlá uzavřít nové manželství, se nesmí podílet na rozpadu manželství, které má být rozvázáno. Zároveň se zkoumá, zda nové manželství bude žito podle křesťanských zásad, že bude dobře postaráno o bývalou rodinu, děti budou vychovávány ve víře a slušně. Osoba, která podala žádost o rozvázání manželství, musí dokázat, že řádně zajistila manžela a děti, a to jak ekonomicky a sociálně, tak především díky výchově potomků v křesťanství.¹³¹

Další z podmínek pro udělení privilegia ve prospěch víry je fakt, že musí být zaznamenán pokrok ve víře. To znamená, že další manželství už nemůže být rozlučitelné Privilegiem Petrinem a že manželství, které má být rozvázáno, nebylo už jednou uzavřeno s Petrovým Privilegiem.¹³² Toto privilegium nemůže být uděleno dvakrát za sebou. Pokud by tu tato podmínka nebyla, mohli by lidé pořád dokola žádat o uzavření nového manželství, a takhle by to šlo do nekonečna a vlastně by se tím derogovala nerozlučnost a jednota církevního

---

¹²⁹ KAŠNÝ, Jiří: *Bůh nás povolal k pokoji (1 Kor 7,15). Kanonická řízení ke zrušení manželství in favorem fidei*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. s. 82.

¹³⁰ KAŠNÝ: *Bůh nás povolal k pokoji (1 Kor 7,15)... s. 87.*

¹³¹ NĚMEC: *Manželské právo katolické církve s ohledem s.183.*

¹³² BOTEK, Libor, ORLITA, Karel: *Manželské právo v přehledu pro pastorační potřeby brněnské diecéze a katechetický kurz*, 2006. s. 17.

sňatku. Naproti tomu manželství, které bylo uzavřeno s dispencí překážky rozdílnosti náboženství, rozvázat skrze Petrovo privilegium lze.

Takto rozvázat manželství má pravomoc pouze Svatý otec. Žádost se podává prostřednictvím diecézního biskupa¹³³, který když ji obdrží, ustanoví instruktora, notáře a obhájce svazku, kteří vedou šetření ohledně splnění podmínek pro udělení privilegia. Biskup žádost o milost za přítomnosti notáře a obhájce svazku projedná, připraví, popřípadě doplní a předloží Kongregaci pro nauku víry. Diecézní biskup především zkoumá, zda jsou splněny výše uvedené podmínky pro udělení privilegia a zda by případné udělení nevzbudilo ve veřejnosti údiv, či dokonce pohoršení. Biskup nemá pravomoc o žádosti rozhodnout. Obhájce manželství je povinen upozornit na skutečnosti, které udělení dispenze brání, snaží se manželství zachránit. Notář je zapisovatel, podepisuje a sepisuje listiny. Instruktor dohlíží, aby vše probíhalo řádně, může klást otázky. Až poté, kdy žádost přijme a projedná Kongregace pro nauku víry, je doručena papeži, který rozhodne. V žádosti je rovněž uvedeno konkrétní jméno osoby, se kterou chce žadatel uzavřít nové manželství, neboť Petrovské Privilegium se vydává jako dispenz pro sezdaní konkrétního páru. Pokud by se nakonec nové manželství neuzavřelo, vrací se privilegium zpět do Říma. Poté co je privilegium vráceno do Říma a dotyčný se rozhodne uzavřít sňatek jiný, obnoví se udělená milost a již se nevede nové šetření.

Pokud žadatel žádá o uzavření nového manželství s nekatolíkem, musí být součástí žádosti prohlášení nekatolického partnera, že bere na vědomí, že nebude zabraňovat manželovi žít život s Bohem, nebude zakazovat dětem katolické vyznání, dovolí je pokřtít a celkově bude respektovat víru. Zkráceně bere na vědomí závazky katolické víry. Sám žadatel v případě nového manželství, jež nebude svátostné, musí slíbit, že se bude zříkat hříchu, vyvaruje se všeho, co by jej mohlo odloučit od víry, a děti bude vychovávat ve víře.

Zvláštností tohoto institutu je fakt, že takto rozvázat manželství lze i ve prospěch třetí osoby. Touto osobou je katolík, který chce žít s nekatolíkem, jenž je civilně rozveden.¹³⁴

Podle tohoto privilegia nezaniká předchozí manželství vyslovením nového manželského souhlasu jako při Privilegiu Paulinum, ale je rozvázáno aktem milosti od samotného papeže. Tímto aktem jsou rozvazována manželství ve prospěch katolické víry, nebo ve prospěch lidí, kteří díky tomu mohou dojít ke spáse.¹³⁵ Smyslem je umožnit

---

¹³³ Kongregace pro nauku víry, normy potestas ecclesiae, čl. 3.

¹³⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem...*, s.184.

¹³⁵ TYL, Tomáš. *Církevní překážky manželství* [online]. Epravo.cz,25.7.2002 [cit. 10.9.2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/cirkevni-prekazky-manzelstvi-17863.html> >

katolickému partnerovi nového manželství život z víry. Na udělení Privilegia Petrina neexistuje právní nárok, jedná se o milost, tudíž se může stát, že i při splnění všech výše popsaných podmínek nemusí být privilegium uděleno.¹³⁶ Je-li žádosti vyhověno, manželství ihned zaniká.

Tak jako právní řád české republiky nezná Pavlovo Privilegium, nezná Občanský zákoník ani Privilegium ve prospěch víry. Proto pokud by bylo uděleno Petrovo privilegium a manželství bylo rozvázáno podle kanonického práva katolické církve, musel by se manžel nejpozději před uzavřením nového manželství nechat rozvést civilním rozvodem. Pokud by se tak nestalo, uzavření nového manželství by bylo nezákonné. V praxi se jedná o to, že manželství bylo civilně rozvedeno a dotyčný začne řešit otázku platnosti manželství ještě před církví. To také může být řešeno i zpětně, když dotyčný chce zplatnit před církví nové manželství uzavřené jen civilně.

4.3 Privilegium Paulinum

Pavlovské privilegium neboli pavlovská výsada je obsaženo v kodexu kanonického práva CIC 1983.¹³⁷ “Chce-li však nevěřící strana odejít, ať odejde. V takovém případě ani bratr, ani sestra nemohou být vázáni jako otroci.”¹³⁸ Vztahuje se na manželství uzavřená mezi dvěma nepokřtěnými, kdy ale jeden z manželů za trvání jejich manželství přijal křest.

Manželství tedy musí být uzavřeno v době, kdy ani jeden nebyl pokřtěn. Na toto jsou manželé dotazováni hned na začátku. V mnoha případech se odpověď manželů bere jako pravda, ovšem pouze pokud je to prokázáno například negativním osvědčením z církevních matrik, nebo není pochyb o tom, že to, co tvrdí manželé, není lež. Jsou-li ovšem pochybnosti, že některý z manželů uvádí nepravdu, například tvrdí, že pokřtěn není, i když celá jeho rodina je věřící a chodí do kostela, je třeba se poptat ostatních členů rodiny, přátel a známých, aby vše bylo s určitostí potvrzeno. Pokud by se zjistilo, že manžel lhal a je pokřtěn, nelze toto privilegium použít. To platí i v případě, že sice jeden z manželů není věřící, ale jako dítě byl pokřtěn.¹³⁹

Druhou podmínkou pro použití pavlovského kritéria je situace, aby jen jeden z manželů začal věřit v Boha a nechal se pokřtít. Tato podmínka by nebyla splněna, pokud by se nechali pokřtít oba dva manželé. Tady stačí, aby se jeden z nich nechal pokřtít až po civilním rozvodu,

---

¹³⁶ Prakticky je to však vyloučeno z důvodu právní jistoty.

¹³⁷ *Bible*. 3. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. List Korint'anům 7,12-15

¹³⁸ tamtéž

¹³⁹ KAŠNÝ, Jiří. Pavlovské privilegium. *Studia Theologica*, 2001, roč. 3, č. 4, s. 36-43.

neboť pro katolickou církev nemá civilní rozvod vliv na manželství uzavřená před Bohem. Totéž platí i pro případ, že nepokřtěná strana opustila manželství ještě před křtem druhého manžela, kdy druhý manžel se nechal pokřtít po zániku manželského souhlasu. Křest může proběhnout v jakékoliv křesťanské církvi, nikoli pouze v katolické.¹⁴⁰

Aby bylo toto stávající manželství platné a Privilegium Paulinum se mohlo použít, je nepokřtěný manžel osloven, zda chce být pokřtěn, a toto oslovení musí být formální od místního ordináře, kde pokřtěný přijal křest.¹⁴¹ Toto dotazování není obligatorní, tzn. jeví-li se jako neúčinné¹⁴² nebo nemožné, může být dispenzováno. Pokud nebude chtít být pokřtěn, má ještě možnost slíbit, že bude žít tak, aniž by urážel Boha a církev, přesněji řečeno „žít bez urážení Stvořitele“.¹⁴³ To znamená žít takovým způsobem, aby neohrožoval fyzicky i morálně pokřtěného manžela například tím, že mu bude zakazovat chodit do kostela. Musí se tak zavázat, že bude s pokřtěným žít pokojný život a bude respektovat jeho víru, a že nebude bránit ve víře dětem. Když nepokřtěný manžel na dotaz, zda chce být pokřtěn, odpoví „ne“, ještě to neznamena, že se automaticky může použít pavlovská výsada. I když je zde riziko, že pokud nepokřtěný manžel nepodstoupí křest a bude pouze souhlasit s respektováním života ve víře svého pokřtěného manžela, tak může pokřtěný manžel snadněji odpadnout od své víry. I tak to církev bere jako dostačující pro zachování původního manželství a vylučuje zde použití Pavlovské Privilegium. Jestliže ale nepokřtěný manžel nesouhlasí se svým vlastním křtem, nebo že bude respektovat život pokřtěného manžela žijícího v souladu s Bohem, či neodpoví do lhůty, kterou na jeho žádost dostal k rozmyšlení na tento dotaz, a jsou zároveň splněny výše popsané dvě podmínky, může pokřtěný manžel uzavřít nové manželství.¹⁴⁴ Tato neochota nepokřtěného manžela přizpůsobit se je v kodexu kanonického práva nazývána jako odchod.

Aby mohlo být uzavřeno nové manželství, nesmí být pochyb o tom, že pokřtěný manžel, chtějíce uzavřít nové manželství, nedal nepokřtěnému manželi spravedlivý důvod pro jeho odchod. Spravedlivým důvodem se myslí například odchod pokřtěné strany za jiným partnerem, či nevěra.¹⁴⁵ Pokud tam spravedlivý důvod není, pak nové manželství musí být uzavřeno s katolíkem, pouze ve zvláštních případech může být udělena dispens k uzavření

---

¹⁴⁰ Odpověď Kongregace pro nauku víry, 30. 8. 1976, *Canon Law Digest* 8, s. 837-840.

¹⁴¹ VITKO, Roman. Pavlovo privilegium v CIC 1983. *Adnotatio iurisprudentiae, časopis jurisprudence kanonického práva*, 1-2/2014, s.115.

¹⁴² Například když dotyčný již má novou rodinu.

¹⁴³ DUDA, Ján: *Katolícke manželské právo*. 1. vydání. Spišská Kapitula-Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 1996. s.141.

¹⁴⁴ MONETA, Paolo: *Il matrimonio nel nuovo diritto canonico*. 3.vydání. Genova: ECIG. 1998. s. 298.

¹⁴⁵ KAŠNÝ, Jiří. Pavlovské privilegium. *Studia Theologica*, 2001, roč. 3, č. 4, s. 36-43

nového sňatku s nekatolíkem. Původní manželství zanikne až uzavřením nového manželství. Při naplnění podmínek pavlovské výsosti získává pokřtěný právo na to uzavřít nové manželství. Právo na nové manželství znamená nejenom sňatek ihned po křtu. Toto právo existuje i v případě, že pokřtěná strana s nepokřtěným po křtu klidně i několik let žije. Nezaniká to uplynutím let. Je to možnost pokřtěného, v případě odchodu nepokřtěného bez spravedlivého důvodu, začít žít nový život.

Uzavření sňatku pokřtěného s novým partnerem tedy ruší předcházející manželství. I nepokřtěný manžel může uzavřít podle kanonického práva nové manželství, neboť to předešlé bylo zrušeno. Pokud však uzavře nepokřtěný manžel nové manželství ještě dříve, než uzavře nové manželství pokřtěný manžel, je manželství nepokřtěného neplatné. V tomto případě totiž původní manželství nezaniklo, a proto by zde byla překážka bigamie, neboli vázanost předchozím manželstvím.¹⁴⁶ Pokud ovšem uzavře pokřtěný manžel nové manželství a až poté by uzavřel nový sňatek nepokřtěný manžel, je vše v pořádku a obě manželství jsou platná, protože až uzavřením nového manželství pokřtěného manžela zaniká původní manželství.

Často se traduje, že privilegium vychází z rozhodnutí svatého Pavla, ale spojitost nejde s jistotou prokázat. Pavel, který v prvním listu, jež adresoval Korint'ánům, uvedl mimo jiné: „Má-li někdo z bratří ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať ji neopouští. A má-li žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni. Bůh vás povolal k pokoji.“¹⁴⁷ Tímto se svatý Pavel snaží řešit krize manželství, která vznikají v důsledku víry. Nastává zde ovšem otázka, zda toto nejde proti slovům Ježíše Krista, který rozvod zakazuje celému lidstvu.¹⁴⁸ Také se v tomto listu nikde nepojednává o možnosti uzavřít nový sňatek, mluví se pouze o jakémsi odchodu, proto nelze s jistotou říct, že Pavlovská výsada má původ již v prvním listu Korint'ánům, právně zakotvená je v Kodexu kanonického práva z roku 1983, 1143-1147 kánon.¹⁴⁹

V souvislosti s tímto privilegiem hovoříme o obrácení jednoho z manželů a nepřijetí ze strany druhé.¹⁵⁰ Jedná se o těžkou otázku, zda upřednostnit víru, nebo manželství. Může se zdát, že se jedná o klasický civilní rozvod, ale není tomu tak. Církev nepovoluje použití

---

¹⁴⁶ VITKO, Roman. Pavlovo privilegium v CIC 1983. *Adnotatio iurisprudentiae, časopis jurisprudence kanonického práva*, 1-2/2014. s.109-117

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ *Bible*. 3.vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994. Mt 19,4-6

¹⁴⁹ KAŠNÝ, Jiří. Pavlovské privilegium. *Studia Theologica*, 2001, roč. 3, č. 4, s. 36-43

¹⁵⁰ Příkladem může být manželství, kdy manželé se dohodli, že budou žít volnou láskou, ovšem věřící manžel si uvědomil, že chce žít manželství podle křesťanských zásad, ale nevěřící s tím nesouhlasí. V takových případech může nastat situace, kdy kvůli víře vznikne v manželství hotové peklo a život se stane nedůstojným.

privilegia každému, jak se mu zachce, například poté, kdy se s manželem neshodnou na výběru „sedačky“, nebo na tom, co bude k večeři, jak je to možné u civilního rozvodu. Dává pouze přednost životu ve víře, harmonickému svazku, než mrtvému manželství, a proto toto privilegium umožňuje uzavřít nový sňatek žitý v souladu s vírou, Bohem. Je to vlastně odpověď na otázku řešící situaci zda žít život ve špatném a nefunkčním manželství, nebo novém šťastném manželství.

V dnešní době takové situace nastávají velmi často, a to nejen v rozvojových zemích, ale také v celé Evropě, i České republice.¹⁵¹ Existuje i mnoho manželství, kdy jeden uvěří a druhý ne, která fungují i bez problémů před životem s vírou, a tudíž toto privilegium není třeba využít. Občanský zákoník, který upravuje manželské právo v českém právním řádu, pavlovskou výsost nezná. Pokud je na základě Pavlovského Privilegia manželství z pohledu katolické církve rozvázáno, z pohledu českého právního řádu je to irelevantní, a uzavřít nový sňatek by bylo v rozporu se zákonem. Proto je před uzavřením nového manželství potřeba civilního rozvodu.

4.4 Privilegium zajetí

Latinský název pro privilegium zajetí zní Privilegium captivitalis a je právně zakotveno v Kodexu kanonického práva v kánonu 1149.¹⁵² Historie tohoto privilegia sahá až do 16. století. Původně sloužilo především otrokům, kteří se v zajetí nechali pokřtít katolickou církví a neměli možnost vrátit se ke své rodině.¹⁵³ V dnešní době se to vztahuje na osoby, které v důsledku zajetí nemohou udržovat manželský svazek, tedy případy, kdy kvůli zajetí jednoho z manželů není naděje, že by se manželství obnovilo a vrátilo k normálnímu životu. Privilegium tedy dává stranám takového manželství šanci na uzavření nového kanonického manželství. Aby se privilegium zajetí, kterému se také někdy nazývá privilegium pronásledování, mohlo uplatnit, musí být splněny následující podmínky.

První podmínkou je existence manželství, které uzavřeli dva nupturienti, kdy ani jeden nebyl pokřtěn. Druhou z podmínek je přijetí křtu jednoho z manželů. Tento křest však nemůže být udělen v jakékoliv církvi, ale pouze v církvi katolické. Další podmínkou, navazující na druhou je skutečnost, že manžel, který se nechal pokřtít katolickou církví, je zajatcem,

---

¹⁵¹Tamtéž

¹⁵² Kodex kanonického práva, kánon 1149

¹⁵³ KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství na základě tří papežských konstitucí ze 16.století. *Studia theologica*, 2004, roč.6, č.3, s. 47-54.

nebo pronásledovaným a kvůli tomuto zajetí nemůže obnovit své první manželství. Nemožnost žití manželského života musí pronásledovaný prokázat. Situace, že by i druhý manžel přijal v době zajetí křest udělený katolickou církví je irelevantní. Důležité v tomto případě je, že po křtu již partneři nežili v manželském svazku dokonaném.¹⁵⁴ Dotazování druhého manžela, jako probíhá při Pavlovském Privilegiu, se zde neprovádí.¹⁵⁵

Jsou-li tyto podmínky splněny kumulativně všechny, je toto stávající manželství rozvázáno uzavřením nového sňatku, a to ipso iure.¹⁵⁶ Není tedy potřeba jakéhokoliv zásahu autority, jako je tomu u Pavlovského Privilegia a věc neřeší Apoštolský stolec. České právo sekulární tento institut nezná.

I když se může zdát, že v dnešním světě je taková situace velmi běžná, opak je pravdou. V dnešní době sice dnes a denně miliony lidí migrují, čímž je ve většině případu jejich manželství přerušeno. Mylně se ale pak jeví názor, že se toto privilegium dá na tyto případy vztáhnout, opak je pravdou. V případech dnešní migrace se totiž ve většině případů migruje dobrovolně a privilegium zajetí by šlo použít pouze v tehdy, kdy by některý migrant migroval nedobrovolně, byl k migraci donucen, nebo byl zajat.¹⁵⁷ Existuje však mnoho politických vězňů, kteří kvůli zajetí nemohou obnovit manželský svazek, a privilegium zajetí se použije. Mnoho kdy se to také vztahuje na případy obyčejných vězňů.¹⁵⁸

4.5 Privilegium výběru manžela

Podobně jako u Privilegia zajetí sahá historie tohoto privilegia do 16. století. Důvodem vzniku byl vznik křesťanských misíí, kdy lidé odjížděli pastorovat do nejchudších států země. Je zakotveno taktéž v Kodexu kanonického práva, kánon 1148.

Kdy je toto privilegium použitelné? V případě, kdy nepokřtěná strana z manželství žije v polygarii, tzn. že žije s více manželskými partnery. Tento nepokřtěný manžel musí přijmout křest. Tak jako u privilegia zajetí nepostačí křest v jakékoliv církvi, ale vyžaduje se pokřtění katolickou církví. Dále musí všichni manželští partneři být nepokřtěni. Pokud by nastala

---

¹⁵⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem....*,s.181.

¹⁵⁵ TRETERA, Jirí Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*.1. vydání. Praha: nakladatelství Leges, 2016. s. 288.

¹⁵⁶ KAŠNÝ, Jirí: *Bůh nás povolal k pokoji (1 Kor 7,15). Kanonická řízení ke zrušení manželství in favorem fidei*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. s.72

¹⁵⁷ Situace, kdy manžel migruje kvůli válce, nebo lepším životním podmínkám z Afriky do Evropy je pořád případ dobrovolné migrace, kdy privilegium zajetí použít nelze.

¹⁵⁸ Tamtéž

situace, kdyby zároveň se žadatelem tohoto privilegia přijal křest některý z manželských partnerů, musí být nové kanonické manželství uzavřeno právě s tímto partnerem.¹⁵⁹ Pokud ani jeden z manželských partnerů žadatele nepřijme křest zároveň se žadatelem, vznikne žadateli právo uzavření manželství s prvním z jeho manželských partnerů. Existuje však změkčující klauzule. Pojednává o tom, že v případě, kdyby pro žadatele bylo nepřijatelné setrvat s prvním jeho manželem, může si vybrat kteréhokoliv jiného manželského partnera. Tato volba je pouze na žadateli a neexistuje zde jakákoliv interpelace vůči ostatním manželským partnerům, zda-li se chce některý z nich nechat pokřtít také a žít jako jediný s žadatelem. Nevyžaduje se ani souhlas ostatních partnerů s výběrem žadatele. Výjimkou je souhlas partnera, kterého si pro své nové manželství žadatel vybral. Souhlasí-li tento manžel, všechny ostatní partnery musí žadatel nechat jít.¹⁶⁰

Pod pojmem „nechat jít“ všechny ostatní manželské partnery si nemůžeme představit vyhazov z domů. Často to není ani dost dobře možné, neboť by to mohlo být nespravedlivé a nelidské. Není tedy důležité místo žití. Hlavní je, že i kdyby spolu bydleli v jednom domě, již nežijí manželským životem.¹⁶¹ Je to obdobné jako u úpravy rozvodu. Opomenout nelze také uspořádání následných vztahů mezi všemi partnery, ať již se jedná o zabezpečení sociální, nebo ekonomické.¹⁶² Nad tímto rozdělením má úkol dohlížet místní ordinář, aby vše proběhlo v klidu a ve světle křesťanské lásky a spravedlnosti.¹⁶³

Po splnění podmínek, které se zkoumají v rámci místní církve, žadatel posléze vstupuje do nového sňatku, který se musí uskutečnit zákonnou formou, nejlépe kanonickou, kde si vymění své manželské sliby. Není-li druhý manžel pokřtěn, je potřeba k uzavření manželství dalších náležitostí stanovených pro smíšená manželství. Až při uzavření nového manželství je předchozí manželství rozvázáno.¹⁶⁴

Toto privilegium lze použít ve státech, kde je povolena polygamie. V České republice toto nepřichází vůbec v úvahu, neboť je polygamie zakázána .

---

¹⁵⁹ KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství na základě tří papežských konstitucí ze 16. století. *Studia theologica*, 2004, roč.6, č.3, s. 47-54.

¹⁶⁰ Kodex kanonického práva, kánon 1148 §1

¹⁶¹ CASTANO José M. Fernández: *Legislacion matrimonial de la iglesia*. 1.vydání. Salamanca: Editorial San Esteban, 1994. s. 416-418.

¹⁶² Proto, aby se opuštěné ženy uživily začnou provozovat prostituci, a i proto je v rozvojových zemích vysoké procento HIV nakažených lidí.

¹⁶³ POLÁŠEK: *Církevní manželství podle kanonického...*, s. 75.

¹⁶⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem...*, s.179.

4.6. Odluka

Odloučení, nebo také jinak řečeno separace, je jednou z možností, kdy se přeruší společný život. Právní podklad se nachází v Kodexu kanonického práva v kánonu 1151.¹⁶⁵ V manželském slibu mimo jiné zaznívá „vytrvat v dobrém i ve zlém“. I přesto se může stát, že nastane situace, kdy to není možné. Proto církev tuto pro někoho možná až moc tvrdou formuli zmírňuje pro případ, že by zde byl legitimní důvod, který je omluvitelný.¹⁶⁶ V souvislosti s odlukou církve mluví o dvou důvodech.

Prvním z nich je cizoložství, nevěra, kdy člověk není schopen ji svému protějšku odpuštěním Jde o porušení manželského slibu, kde si manželé slíbili věrnost. Přestože, že katolická církev učí, že se má odpouštět, je si vědoma toho, že každá taková situace naruší v rodině společné soužití, a proto dává možnost podvedenému manželovi požádat o odluku. Aby se jednalo o nevěru, musel by manžel sexuální styk s cizí osobou a k tomuto styku by nesměl být přinucen, nýbrž do něj šel dobrovolně ze své vlastní vůle. V případě, že by jeden z manželů byl znásilněn, nelze žádat o odluku. Nevěra musí být prokazatelná. Nestací slovo nevinného manžela, který se pouze domnívá, že mu jeho manžel byl nevěrný.¹⁶⁷ Pokud došlo k nevěře, nevinný manžel ji může odpuštěním „Odpouštím ti“. Existuje i vyvratitelná domněnka pro případ, že nevinný manžel po zjištění nevěry dále žije manželský život se vším všudy šest měsíců od nevěry. Bere se to jako odpuštění mlčky.¹⁶⁸ V případě neodpuštění lze žádat o odluku za situace, že nevinný byl věrný a nebyl příčinou této nevěry svého manžela. Na případy, kdy nevinný s cizoložstvím souhlasí, nebo se nevěra stala kvůli tomu, že odmítá mít s nevěrným manželem sex, se odluka nevztahuje.

Manželé, kteří chtějí jít takto od sebe, musí dodržet postup daný katolickou církví. Nemohou se tedy dohodnout a sepsat písemně, že jdou do odluky. Nestací ani, že se odloučí fakticky.¹⁶⁹ Nevinný manžel musí do šesti měsíců od nevěry sdělit věc ordináři, který působí v místě manželů. Ten se především snaží manžely usmířit a dohlíží nad tím, aby bylo hleděno na dobro dětí, což je prioritní.¹⁷⁰ Pokud však dojde k názoru, že pokračovat v manželském

---

¹⁶⁵ Kodex kanonického práva, kánon 1151

¹⁶⁶ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem...*, s.166.

¹⁶⁷ CHIAPETTA, Luigi. *Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. II., č. 4236, s. 418-219.

¹⁶⁸ Kodex kanonického práva, kánon 1152 § 1

¹⁶⁹ CHIAPETTA, Luigi. *Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. II., č. 4244, s. 421.

¹⁷⁰ CORIDEN, James, GREEN, Thomas, HEINTSHEL, Donald(ed) *The code of common law. A text and comentary*. 1.vydání. New York:Paulist Press, 1985. s. 819-820.

životě je nemožné, povolí manželům odluku, která je trvalá. Manželský svazek ale trvá nadále. Poté co odpadne důvod, jenž byl příčinou rozluky, manželství se obnoví.

Druhým důvodem pro odloučení manželů je nesnesitelnost společného života nebo nebezpečí pro tělesné nebo duševní zdraví vyvolané manželem vůči druhému manželi nebo vůči dětem. Spadá pod to i situace, kdy by se žití kvůli chování jednoho z manželů stalo nadmíru tvrdým. Platí to pro případ, kdy je v rodině vykonáváno psychické, nebo fyzické násilí. Nastane-li taková situace, je nutné sdělit tento fakt ordináři, který věc zhodnotí a stanoví následný postup. Jsou-li v rodině ovšem tyto problémy tak eskalovány, že by mohl některý člen přijít k úrazu, nebo byla ohrožena výchova dětí, či by nastal jiný závažný důvod, může být manželství odloučeno okamžikem, kdy se tak rozhodne ohrožený manžel. I v tomto případě však musí být věc následně sdělena příslušnému ordináři podle bydliště manželů, který odluku buď schválí, nebo nepovolí. V případě schválení se jedná oproti odluce z důvodu cizoložství o povolení přechodné, nikoli trvalé.¹⁷¹ Nevylučuje se totiž možnost pozitivních změn. Po odpadnutí těchto překážek a důvodů, jež byly příčinou odluky, jsou manželé povinni obnovit manželské soužití.

I v českém právu bychom mohli najít podobnost s tímto církevním institutem. V případě rozvodu manželů podle občanského práva, kdy se nezjišťují příčiny rozvratu manželství, se vyžaduje, aby manželé spolu alespoň šest měsíců nežili. Až poté bude jejich manželství rozvedeno. Odluka je tedy jakýsi předstupeň, než dojde k samotnému rozvodu.

---

¹⁷¹ CHIAPETTA, Luigi. *Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. II.. č. 4241-4242, s. 420.

5. Srovnání rozvodu s rozvázáním manželství podle katolické církve

V této kapitole budu srovnávat obě právní úpravy - kanonickou i občanskou. Při porovnávání těchto úprav se vyskytuje mnoho viditelných rozdílů, ale také řada věcí velmi podobných oběma úpravám. Katolická církev nezdá rozvod a civilní právo nezná a neuznává jednotlivá privilegia. Hlavním rozdílem je vůbec chápání manželství z obou pohledů, ale to již bylo rozebráno v předešlých kapitolách.

Jak je již výše zmíněno, český právní řád má zakotven jeden institut, na jehož základě zanikne manželství za života manželů a tím je rozvod manželství. Právo katolické církve rozvod zakotven nemá a ani se s ním neztotožňuje. Přesto ovšem lze pozorovat mírné podobnosti civilního rozvodu s katolickou odlukou. Shodnost lze vidět především v důvodech. Odluka v katolické církvi může nastat z důvodů nevěry, nebo nesnesitelnosti společného života. Tyto situace jsou také častými důvody rozpadu manželství, zapříčiňujícími rozvod samotný. Taktéž nesnesitelnost společného života definovanou v kodexu kanonického práva můžeme připodobnit k domácímu násilí, které upravuje občanský zákoník v § 751 NOZ. Další podobností je doba šest měsíců, i když každý institut ji používá v protichůdném myšlení. Podle katolického práva musí jít manžel do šest měsíců od nevěry za ordinářem, naproti tomu nesporný způsob rozvodu může manželství rozvést až po šesti měsících odloučení. Přestože jsou tyto dva instituty v mnohém podobné, závěrem můžeme zhodnotit, že odluka je jakýmsi předstupněm rozvodu, neboť v odluce manželství oproti rozvodu pořad trvá a manželé nejsou oprávněni uzavřít nové manželství.

Dalším institutem kanonického práva, ve kterém bych viděla velkou podobnost s rozvodem, je Privilegium ve prospěch víry. V obou dvou právních institutech je totiž podmínka, aby manželství bylo natolik rozvráceno, že nelze očekávat jeho obnovení. Jak již bylo výše uvedeno, v případě Petrovského Privilegia je potřeba, aby manžel, který o něj žádá, nezapříčinil rozpad manželství. Podobnost zde můžeme vidět s úpravou rozvodu s tvrdostní klauzulí, tzv. ztíženým rozvodem, a to ve prospěch manžela, který s rozvodem nesouhlasí a nezapříčinil krach manželství.

Jak v katolickém právu, tak i občanském právu se klade důraz na to, aby v případě rozvázání manželství nebo rozvodu byly ekonomicky zajištěny děti. V případě hmotného zajištění druhého manžela je v kanonickém právu podmínkou, aby manžel, který, od rodiny odchází, zabezpečil opuštěného manžela. V případě civilního práva není definice, že

opouštějící manžel je povinen zabezpečit opuštěného manžela. Existuje tam ale možnost vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi, ale to není podmínkou rozvodu.

Další z podobností v obou systémech je pohled na ukončení jednoho manželství a uzavření nového manželství. Jak před církví, tak před státem lze uzavřít nové manželství až poté, co bude předchozí manželství ukončeno. Zánik manželství před státem však nečiní člověka svobodného před církví.

Přestože církev občanský rozvod nemá zakotven ve své úpravě a nedovoluje se svým příslušníkům rozvádět, mnoho katolíků se stejně rozvádí občanským rozvodem.

I když katolická církev rozvod jakožto jedinou možnost zániku manželství za života manželů podle občanského práva neuznává, sama upravuje pět způsobů zániku manželství. Paradoxem ovšem je, že i přesto je mnohem víc rozvodů než rozvázání manželství katolickou církví. Je to dáno především tím, že i když občanské právo vyžaduje k rozvodu splnění určitých podmínek, katolické právo má tyto podmínky velmi specifické a nastavené tak, aby se některý z výše rozvedených způsobů rozvázání manželství dal použít pouze ve velmi výjimečných situacích, jako je například domácí násilí, a ne v případech, kdy se manželé nedohodnou na tom, zda má stůl být bílý, nebo červený. Civilní rozvod je v dnešní době téměř na denním pořádku, kdežto katolická církev klade důraz, aby manželství uzavřená před Bohem byla na celý život. Bere jej jako svátost, kterou v zásadě nelze rozloučit.

Naproti podobnostem obou systémů, rozdíl mezi nimi můžeme spatřovat v tom, že zatímco občanské právo nezabraňuje, aby občané po rozvodu manželství znovu vstoupili do nového manželství, a to klidně i opakovaně, katolická církev ve svém kodexu stanovuje, že v případě uzavření nového manželství, poté co již osoba katolického vyznání jeden sňatek uzavřela platně dříve, je novější manželství bráno jako neplatné.¹⁷² Zároveň tento katolík nesmí přistupovat ke svátostem, tedy přijímat eucharistii.

Dalším rozdílem je podmínka uzavření nového manželství s konkrétní osobou při žádosti a jejímu následnému vyhovění s ohledem na Privilegium ve prospěch víry. V české právní úpravě rozvodu není podmínka uzavření nového manželství. Manželé mohou podávat návrhy na rozvod bez ohledu na to, zda chtějí znovu vstoupit do manželství, nebo zůstat rozvedeni.

---

¹⁷² Kodex kanonického práva (CIC 1983) 1650

6. Závěr

Jedním z velkých rozdílů mezi církevním právem a právem sekulárním je právě pohled na manželství a jeho rozvraty. Církevní právo chápe manželství jako svazek jednotný a nerozlučný a povinnost společného života z toho vyplývající lze zrušit pouze ve velmi vážných případech. Naproti tomu sekulární právo sice taky chápe manželství jako trvalý svazek muže a ženy, jako důležitou součást společnosti, avšak nelpí na tom, že musí být na celý život. Pokud je tedy manželství hluboce rozvráceno a nelze předpokládat obnovení manželského svazku (tedy tzv. kvalifikovaný rozvrat), dává nám rodinné právo k dispozici institut rozvodů. Oproti katolické církvi tedy netrvá na nerozlučnosti.

Pro zajímavost bylo v roce 2018 podle ČSÚ uzavřeno 54,5 tisíc manželství. Rozvedeno v tomto roce bylo 24,1 tisíc manželství. Když tato čísla porovnáme, rozvodů byla téměř polovina ve vztahu k novým manželství. Tato čísla jsou z mého pohledu smutná. Lidé se rozvádějí kvůli sebemenšímu škaredému pohledu druhého manžela. Tím je vlastně derogován účel manželství jak z pohledu českého právního řádu, tak i z pohledu katolické církve, protože i v občanském zákoníku je manželství bráno jako trvalý svazek a já osobně si pod pojmem trvalý představím slovo napořád. Je obecně známo, že rozpadem rodiny nejvíce trpí děti. Problém rozpadu manželství může být v tom, že lidé nejsou schopni se obětovat jeden pro druhého, vidí jen sebe a své dobro. Položme si otázku, kolik lidí si před vstupem do manželství položí otázku, zda jsou schopni učinit svého budoucího manžela šťastným? Mým názorem je, že i kdyby se zpřísnily podmínky pro rozvod manželství, stejně by to na statisících rozvodů nic nezměnilo, protože problém je právě ve výchově lidí, nikoliv v zákonné úpravě.

Přesná statistika rozvázání manželství není, ovšem odhadem bylo v roce 2019 rozvázáno kolem 60 manželství. Nejčastějším důvodem rozvázání manželství je, že lidé vstupující do manželství nevědí, co od tohoto institutu očekávat, nebo nejsou schopni převzít odpovědnost, například když se do manželství narodí děti.

Zdroje

Knižní zdroje

- 1) DUDA, Ján: *Katolícke manželské právo*. 1. vydání. Spišská Kapitula-Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 1996. s.141.
- 2) FRANTIŠEK. *Amoris laetitia: Radost z lásky : posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*. Přeložil Jaroslav BROŽ. Praha: Paulínky, 2016, 21 s.
- 3) HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, 5 s.
- 4) KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici: soubor kanonických studií*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006, 16 s.
- 5) *Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994.
- 6) NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve: s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, 56 s.
- 7) POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1990, 17 s.
- 8) ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 44 s.
- 9) TRETERA, Jiří, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. Praha: Leges, 2016, 34 s.
- 10) CHIAPETTA, Luigi. *Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. II. č. 4241-4242, s. 420.
- 11) CORIDEN, James, GREEN, Thomas, HEINTSHEL, Donald(ed) *The code of common law. A text and comentary*. 1.vydání. New York:Paulist Press, 1985. s. 819-820.
- 12) CHIAPETTA, Luigi. *Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. II., č. 4236, s. 418-219.
- 13) CASTANO José M. Fernández: *Legislacion matrimonial de la iglesi*. 1.vydání. Salamanca: Editorial San Esteban, 1994. s. 416-418.
- 14) *Bible*. 3.vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1994
- 15) MONETA, Paolo: *Il matrimonio nel nuovo diritto canonico*. 3.vydání. Genova: ECIG. 1998. s. 298.
- 16) Odpověď Kongregace pro nauku víry, 30. 8. 1976, *Canon Law Digest 8*, s. 837-840.
- 17) PRADER, Joseph: *Il matrimonio in Oriente e Occidente*. 2.vydání. Vatikán:Vaticano, 2003. s. 272

- 18) BOTEK, Libor, ORLITA, Karel: Manželské právo v přehledu pro pastorační potřeby brněnské diecéze a katechetický kurz, 2006. s. 17.
- 19) ŽUROWSKI: Kanoniczne prawo malzenskie Kosicola Katolickiego. s. 398. Němec s. 173
- 20) FRANCOVÁ, Marie, ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, Jana. *Rozvody rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018 s. 5.
- 21) ŠMOLKA, Petr, MACH, Jan. *Manželská a rodinná trápení z pohledu právníka a psychologa*. 1. vydání. Praha: Portál s.r.o., 2008, s.133.
- 22) MÁDR, Oto: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. 1. vydání. Praha: ZVON české katolické nakladatelství a vydavatelství spol, s.r.o., 1995. s. 224
- 23) KAŠNÝ, Jiří: *Bůh nás povolal k pokoji (1 Kor 7,15). Kanonická řízení ke zrušení manželství in favorem fidei*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. s.72
- 24) Odpověď Kongregace pro nauku víry, 30. 8. 1976, *Canon Law Digest* 8, s. 837-840.
- 25) Kongregace pro nauku víry, Normae de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei, 30. 4. 2001, Vatikán 2001
- 26) KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *České rodinné právo*. 3 vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 122.
- 27) HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Česko: [s.n.], 2004. s. 25.
- 28) PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. , 2009. s.44.
- 29) PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Slušný rozvod*. 1.vydání. Brno: ERA, 2002 s. 26.
- 30) FRANCOVÁ, Marie, ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, Jana. *Rozvody rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018 s. 6.
- 31) ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges , s.r.o., 2014. s. 195.
- 32) Direktář k provádění ekumenických principů a norem z 25. 3. 1993, č. 159.

Odborné časopisy:

- 1) HRDINA, Ignác Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva*, 2000, roč. 16, č. 2, s. 99-100.
- 2) KAŠNÝ, Jiří. Pavlovské privilegium. *Studia theologica*, 2001, č. 6.
- 3) KAŠNÝ, Jiří. *Zrušení manželství na základě tří papežských konstitucí ze 16. století*. *Studia theologica*, Olomouc : CMTF UP, podzim 2004

- 4) VITKO, Roman. Pavlovo privilegium v CIC 1983. *Adnotatio iurisprudentiae, časopis jurisprudence kanonického práva*, 1-2/2014. s.109-117
- 5) ŠABATA, Karel. Dvě stručné poznámky k řízení o rozvod manželství. *Soudce*, 2014, roč. 16, č. 6, s. 4-6.

Komentář

- 1) HRUŠÁKOVÁ, Milada. In HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLIČKOVÁ, Zdena a kol. *Velké komentáře. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 457.
- 2) ZUKLÍNOVÁ Michaela in ELIÁŠ, Karel (ed). *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. s. 328.

Právní předpisy

- 1) zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Kodex kanonického práva 1983

Soudní rozhodnutí

- 1) Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009 sp.zn. II.ÚS 1945/08 bod 7, 19

Internetové zdroje

- 1) TYL, Tomáš. *Církevní překážky manželství* [online]. Epravo.cz,25.7.2002 [cit. 10.9.2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/cirkevni-prekazky-manzelstvi-17863.html>>
- 2) Redakce. *Smluvený nesporný rozvod*. [online]. Muj-pravnik.cz, 9.5.2019 [cit. 28.10.2019]. Dostupné na <<https://muj-pravnik.cz/smluveny-nesporny-rozvod/>>.
- 3) PREUSS, Ondřej. *Sporný rozvod – co to obnáší*. [online]. Dostupnýadvokat.cz. 26.2.2019 [cit. 10.11.2019]. Dostupný na <<https://dostupnyadvokat.cz/blog/sporny-rozvod-co-obnasi>>.

- 4) KOLÁŘOVÁ, Marie. Církevní a civilní manželství. *Arcibiskupství pražské* [online]. [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/cirkevni-a-civilni-manzelstvi>.
- 5) SLAVÍK, Michael. *Obráz manželství v současném kanonickém právu* [online]. Pastorage.cz, 30.8.2019 [cit. 2. 9. 2019]. Dostupné na < <https://www.pastorage.cz/texty/knihovna/3-obraz-manzelstvi-v-soucasnem-kanonickem-pravu>>
- 6) WIPPLINGEROVÁ Miloslava, ZAHRADNIKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Řízení o rozvod manželství: obecně o řízení- pravomoc, pojetí řízení* [online] Bulletin-advokacie.cz, 24.2.2015 [cit. 1.11.2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/rizeni-o-rozvod-manzelstvi-obecne-o-rizeni-pravomoc-pojeti-rizeni>>
- 7) LINDAUEROVÁ, Tereza: *Pět nejčastějších důvodů rozpadu manželství*. [online] Novinky.cz, 28.3.2019 [cit. 15.1.2020] dostupné na <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/pet-nejcastejsich-duvodu-rozpadu-manzelstvi-40275801>

Shrnutí

Cílem této diplomové práce je porovnat možnosti rozvázání manželství z pohledu kanonického práva, konkrétně z pohledu katolické církve, s rozvody z hlediska českého rodinného práva a zodpovědět otázku, zda-li se tyto dvě možnosti zrušení manželství navzájem překrývají, doplňují nebo vylučují. Mezi oběma právními úpravami můžeme pozorovat rozdíly. Manželství z pohledu sekulárního práva je trvalý svazek muže a ženy, uzavřený za účelem plodit děti. Dále se neštěpí. Naproti tomu manželství v katolické církvi dále dělíme na svátostné, nesvátostné. Také v pojetí manželství můžeme v obou pohledech vidět rozdíly. Církev bere manželství jako doživotní pouto, které nelze rozvést. Přesto za určitých podmínek, které budou v této práci dopodrobna uvedeny, lze církevní manželství rozvést. Naproti tomu v sekulární úpravě je rozvod běžnou záležitostí a v dnešní době velmi rozšířenou, a proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat. V první části práce se zaměřím na definici pojmu manželství. Popíšu jej jak z pohledu katolické církve, tak z pohledu práva sekulárního, a vymezím rozdíly mezi oběma pohledy. Ve druhé kapitole se budu věnovat rozvázání manželství z pohledu katolické církve. Třetí kapitola bude pojednávat o rozvodu, a to jak nesporném, sporném tak i ztíženém. Na závěr práce se zmíním o jiných způsobech zániku manželství než je rozvázání manželství a rozvod.

Abstract

The aim of this diploma thesis is to compare the possibilities of termination of marriage in terms of canon law, specifically from the point of view of the Catholic Church, to divorces from the point of view of Czech family law and to answer the question whether these two possibilities of abolition of marriage overlap, complement or exclude each other. We can see the differences between the two laws. Marriage, from the viewpoint of secular law, is a permanent bond between man and woman with a purpose to make children. It is not further divided. On the other hand, marriage in the Catholic Church is further divided into sacramental and non-sacramental. Also, in terms of marriage, we can see differences in both views. The Church takes marriage as a life-long bond that can not be divorced. Nevertheless, under certain conditions which will be described in detail in this thesis, marriage can be unraveled. On the other hand, in secularism, divorce is a common matter and today is very widespread, so I decided to devote this subject. In the first part, I will focus on the definition of the concept of marriage. I will

describe it both from the perspective of the Catholic Church and from the point of view of secular law, and I will define the differences between the two views. In the second chapter, I will devote the marriage from the viewpoint of the Catholic Church. The third chapter will discuss indisputable, controversial and aggravated divorce. In conclusion, I will mention other ways of marriage dissolution than marriage termination and divorce.

Seznam klíčových slov

Manželství, rozvod, právo, katolická církev

Key words

Marriage, divorce, Catholic Church, law